

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газэты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Навіна, якую можна было чакаць: «Саюздрукі» разарвалі дамовы на распаўсюд «НН». З 1 студзеня вы больш ня знойдзеце газэты сваёй душы ў шапіках. Як і 16 іншых незалежных выданняў, «НН» таксама не ўключылі ў падпісны каталёг на 2006 год. Таму пераладжвайцеся на новыя спосабы здабыцця інфармацыі. Каб і надалей гарантавана атрымліваць газэту: **1) дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас і тэлефон, 2) пералічыце на рахунак «Нашай Нівы» ахвяраваньне на выхад газэты.** У звестках пазначайце адрас, на які мусіць дасылацца/дастаўляцца газэта, паштовы індэкс, пры наяўнасці — код пад'езду, пры магчымасці — нумар тэлефона. Рэжым паказу ўсё, на што ён здольны. Цяпер адказ за вамі. **Дэтальна пра сытуацыю — старонкі 3–4.**

У НУМАРЫ

Сьцяпан Сухарэнка: На Дзень чэкіста чакайце першых справаў

«У КДБ ёсць доказы. У нас ужо ад дзвюх да трох тысячаў маладых людзей трапілі ў сеткі, расстаўлены нашымі ворагамі для дэстабілізацыі сытуацыі ў Беларусі». Ірына Халіп: «Хочаце нас запалохаць? Ня выйдзе!» **Старонка 6.**

Джынсы ці джынса?

На рэвалюцыю — каляровую, расьлінную, тэкстыльную — трэба пакуль што забыцца. «Сёньня кіраўнік Беларусі нэрвусца, паказвае, што і яму страх паразы не чужы. Цудоўна! Але што дэманструе тым часам апазыцыя? Джынсы і сваю любоў да іх?» — піша Віталь Тарас. **Старонка 15.**

«Нельга самому насельніцтву вырашаць, якія лекі прымаць»

Да канца году Міністэрства аховы здароў'я змусіць дактароў выбіраць між дзяржаўнымі клінікамі ці недзяржаўнымі мэдычнымі цэнтрамі. Закрыцьце чакае многія аптэчныя кіёскі. **Старонка 7.**

Апазыцыя ў Вэнэсуэле і Зымбабвэ байкатавала выбары

Прагэтуючы супраць няроўных умоваў, вэнэсуэльская апазыцыя за два дні да парлямэнцкіх выбараў зняла ўсіх кандыдатаў. Піша Лёлік Ушкін. **Старонка 6.**

Маральнасць вышэй за ўсё

Наўрад ці новаабраны старшыня Саюзу пісьменьнікаў Беларусі асабіста вымяраў чэслы бушмэнаў, але да апісаньня эратычных сцэн ён, здаецца, рыхтаваўся ўсё жыцьцё. Крытык «НН» перачытаў творчасць Мікалая Чаргінца. **Старонка 12.**

Бясплатны газ бывае толькі ў Расеі

Беларусь будзе адзінай краінай, для якой цэны на расейскі газ ня вырастуць у 2006 годзе. «Газпром» пацьвердзіў гатоўнасьць забясьпечыць пастаўкі прыроднага газу ў Беларусь на ўмовах кантракту 2005 г. — то бок па сымбалічных \$46,68 за 1 000 кубамэтраў. Пра гэта было заяўлена 6 сьнежня на сустрэчы кіраўніка ААТ «Газпром» Аляксея Мілера і першага віцэ-прэм'ера Беларусі Ўладзімера Сямашкі. Паводле прэс-службы «Газпрому», з ініцыятывы беларускага боку аднавілася і абмеркаваньне стварэньня сумеснага газатранспартнага прадпрыемства на базе «Белтрансгазу».

Апошняя газавая пагадненьне выклікала новую порцыю чутак пра перанос выбараў зь ліпеня на сакавік. Улады, нібыта, усур'ез падумаюць пра гэта, каб ня даць Аляксандру Мілінкевічу часу на раскрутку. «Баяцца, што да лета краіна палітызуецца», — як сказаў «НН» адзін чыноўнік.

Цікава, што журналістаў дзяржаўных СМІ не адпускаюць у адпачынак, пакуль ня будуць вядомыя вынікі паседжаньня вышэйшага дзяржавету Беларусі і Расеі (г.зн. перамоваў Лукашэнкі й Пуціна). Яны мусяць адбыцца бліжэйшымі тыднямі. У падзяку за «перадвыбарчыя» цэны на газ Расея дамагалася ад Лукашэнкі некаторых саступак у тэксце канстытуцыйнага акту саюзнай дзяржавы. Між тым рэфэрэндум па канстытуцыйным акце мог бы стаць нагодай для адначасовага правядзеньня зручных для ўлады датэрміновых выбараў. Праўда, дагэтуль беларускі бок катэгорычна адмаўляў магчымасьць такога рэфэрэндуму.

Зьміцер Дрыгайла

Сяргей Калякін: «Чуць што — мы гатовы». Старонка 7.

Старонка 2.

Два Адамовічы і Адамчык

Гутарка з Аленай Адамчык. Старонка 10.
Дзёньнік Славаміра Адамовіча. Старонка 18.
Вершы Андрэя Адамовіча. Старонка 20.

ПРАЦА

Газэта «Наша Ніва» шукае кур'ера-распаўсюдніка для працы з 1 студзеня. Праца для мужчыны, найлепш — з уласнаю машынаю. Аплата высокая. Зьвесткі пра сябе дасылайце на э-адрас nn@promedia.by, факс 284-73-29 або паштовы адрас 220050 Менск а.с.537.

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

Ніна Мацяш:

«Дык ты дрыжы сярод
уласных стражаў»

У сытуацыі нахабнай зачысткі інфармацыйнага поля Беларусі міжволі згадваюцца радкі Ларысы Геніюш:

Ты — пан зямлі,

я — пан свайго сумлення,

і нада мною ты не валадар,

бо за табою крыўда пойдзе ценем

і будзе мсыцьць разбураны алтар.

Дык ты дрыжы сярод уласных стражаў,
каб зняць віну, шукай у сэрцы слоў.

А я пайду, і нехта ціха скажа:

— Вунь чалавек дарогаю пайшоў.

Паведамляю адрас, на які буду
рада атрымліваць і ў новым годзе
«Нашу Ніву». Грошы перакажу.
Трымаймася!

Ніна Мацяш, Белаазёрск

Іншыя лісты з пошты Рэдакцыі
— на старонцы 14.

«Свабода прыйдзе ў Беларусь за адну ноч»

Такое прароцтва было зробленае вядомым пяцідзясятнікім прапаведнікам два гады таму, і пратэстанты ўгледжваюць прыкметы яго спаўнення.

Я пачуў пра гэта ад знаёмай, якая наведвае адну з менскіх пратэстанцкіх цэркваў. «Свабода прыйдзе ў Беларусь за адну ноч, без адзінага стрэлу». Нібыта было такое прароцтва аднаго з «шанаваных прэсвітэраў». Я стаў шукаць канцы, і вось што высветліў.

Увосень 2003 г. Менск наведваў заснавальнік пяцідзясятніцкай царквы *Times Square Church* у Нью-Ёрку Дэвід Уілкерсан. Выступаю-

чы перад кіраўнікамі мясцовых эвангелісцкіх грамадаў, ён абвясціў прароцтва пра Беларусь. Выступ меў вялікі розгалас. Цяпер хто-ніхто сьцьвярджае, што прароцтва пачынае спраўджвацца.

«Я бачыў у Духу нацыю ў ланцугах, і д'ябал спрабуе звязаць Царкву Ісуса Хрыста, — такое бачанне меў пастар, перад тым як прыехаць у Беларусь. — Цяпер у Беларусі зацьвярджаюцца законы і правілы, якія абмяжоўваюць рух Божы. Але вы павінны быць патрыётамі...» — кажа ён. Аўдыёзапіс ягонага выступу захаваўся.

Трэба патлумачыць, што пяцідзясятнік вылучае вера ў магчымасьць непасрэднага кантакту з Богам праз Сьвятога Духа, а таксама ў магчымасьць ягоных дароў — прароцтва, «гаварэньня на невядо-

мых мовах», г.зв. гласалалі. Гэта сапраўды мае месца падчас эвангелісцкіх багаслужбаў, на якіх вернікі палымна моляцца.

74-гадовы Дэвід Уілкерсан — прапаведнік і пісьменьнік. Разам з братам яны заснавалі Сусьветнае хрысьціянскае служэньне Teen Challenge — рэабілітацыйныя цэнтры для наркаманаў і алькаголікаў. Адметнасьцю царквы Уілкерсана *Times Square Church* ёсьць тое, што асноўныя яе актыўныя належаць рэабілітаваным злачынцам.

Уілкерсан ня лічыцца ў царкве прарокам, але гэта вельмі шанаваны прапаведнік.

Госпад сказаў Уілкерсану: «Я зрынуў жалезную заслоны, і Я зрыну гэтую заслоны ў Беларусь. І страх, які звязваў вас многія гады, рушыцца ўжо цяпер!...»

«Калі я зьеду, — прадказваў Уілкерсан, — на працягу нейкага часу ў вас, мажліва, будзе яшчэ больш складана, і вы падумаеце, што гэта было ілжэпрароцтва», — заўважыў пастар. На думку вернікаў, у гэтай частцы прароцтва спраўдзілася: у наступныя гады дзяржава выяўляла да іхніх суполак, так бы мовіць, павышаную цікавасьць, аж да спробаў забароны некаторых з іх.

Пастар менскай царквы «Новае жыцьцё» Вячаслаў Ганчарэнка кажа: «Прароцтва спраўдзіць час». Іншыя пратэстанцкія пастары абмяжоўваюцца канстатацыйным фактам: «Так трэба Богу. Што мае адбыцца — адбудзецца. Бог не пакіне без адказу ўціск сваіх вернікаў».

«Прароцтва зьдзейсьніцца, калі вы паверыце ў яго...» — так скончыў сваю казань а. Уілкерсан.

Ягоныя словы вернікі перадаюць з вуснаў у вусны. Можна верыць прароцтвам, можна — не, але сам факт, што такое перадаюць з вуснаў у вусны, сьведчыць: усё больш людзей у краіне прагнуць пераменаў.

Сямён Печанко

У пракуратуру за інтэрвію «НН»

Прафэсар-сацыёляг Алег Манаеў быў выкліканы ў пракуратуру ў сувязі з ягоным інтэрвію «Нашай Ніве» наконт рэйтынг Аляксандра Мілінкевіча і ў «Белгазэце» — пра рэйтынг Аляксандра Лукашэнкі. Сьледчы высвятляў, ці не парушае прафэсар Манаеў заканадаўства, дзейнічаючы ад імя закрытай арганізацыі. Вярхоўны суд Беларусі закрыў НІСЭПД паводле пазову Мін'юсту, і арганізацыя была вымушаная зарэгістравацца за межамі краіны, у Літве. Выклік у пракуратуру сп.Манаеў звязвае з падрыхтоўкай да прэзыдэнцкіх выбараў: «Хтосьці спрабуе зрабіць усё, каб ніякія вынікі апытаньняў, апрача тых, якія атрымліваюць падкантрольныя ўладам структуры, не фігуравалі ў СМІ і нідзе». Нягледзячы на ціск, сп.Манаеў зьбіраецца працягваць сваю дзейнасьць у тым ліку падчас перадвыбарчай кампаніі — як прыватная асоба спрыяць правядзеньню сацыялягічных апытаньняў. «Мы будзем гэта рабіць любым коштам, да самага канца, пакуль мы жывыя. І ўрэшце наша краіна будзе такой, якой мы яе хочам бачыць».

ФОТ. ДАВАЎ

IN MEMORIAM

Францішак Бартуль

Ён звычайна абрываў мае размовы, моцна паціскаў руку і казаў: «Гэта ўсё, братка, зразумела — Крэмль, гэ-бэ, Лукашэнка. Але чаму латышы ці літоўцы не купіліся? Што ж зь беларускім народам? Ня ведаеш? Дык я табе скажу. Майсэй вадзіў сваіх сорок гадоў па пустыні, беларусам застаецца трыццаць. Глупства, дажывеш. Трыццаць гадоў, павер мне, — гэта нішто».

Спадар Францішак шмат зрабіў, каб гэтае ўсьведамленьне ўласнай нацыянальнай годнасьці прыйшло да беларусаў як мага хутчэй — Фундацыя Крачэўскага, якую ён ўзначальваў, спрычынілася да выданьня ці ня ўсіх кніжак, якія на Бацькаўшчыне ўбачыць сьвет не маглі. Шмат што Францішак фінан-

саваў і асабіста — напрыклад, дапамог выдаць быкаўскую «Сьцяну».

Мы зь Зянонам будзем заўсёды ўдзячныя яму за дапамогу, якую атрымалі ў самы цяжкі для нас час — у першыя амэрыканскія тыдні: па-радаў і размоваў тады было шмат, ён — рабіў.

Францішак Бартуль нарадзіўся ў 1918 г. у беларускай сям'і ў Латалі, ваяваў у войску генэрала Андэрска, жыў у Брытаніі, потым — ЗША. Быў адным з самых паспяхоўных бізнэсоўцаў дзясяпары, уваходзіў у Раду БНР.

У яго засталіся трое ўнукаў, двое зь якіх — сыны Сержука Сокалава-Воюша; то ўжо, бяспрэчна, Бартулева адданасьць беларускай справе атрымае працяг.

Сяргей Навумчык
Апошнія ўспаміны
Францішка Бартуля
— старонка 16.

Затрыманы падазраваны ў зьбіцьці Смольскага

Па падазрэнні ў зьбіцьці рэктара Акадэміі мастацтваў Рычарда Смольскага затрыманы 22-гадовы непрацоўны мянчук. Ён не знаёмы і не студэнт рэктара. Працоўная версія — «хуліганства з мэтай рабаваньня». Р.Смольскі быў шпіталізаваны з закрытай чэрашна-мазгавой траўмай і пашкодваньнямі твару.

Кожны пятая — цьвярозьнік

У Беларусі стопацэнтна цьвярозы лад жыцьця

вядуць 22% грамадзян. Пра гэта на прэс-канфэрэнцыі 7 снежня паведаміў галоўны нарколяг Міністэрства аховы здароўя Ўладзімер Максімчук.

Мянчук знайшоў усё

Упершыню беларус выйграў Кубак Яндэксу. Пераможцам спаборніцтваў стаў мянчук, студэнт факультэту прыкладнай матэматыкі і інфарматыкі БДУ Ігар Маханёк. Усяго ў VI Адкрытым кубку Расеі па пошуку ў Інтэрнэце бралі ўдзел 9 925 чалавек, у тым ліку 237 беларусаў. Былі праведзены два адборачныя туры, вочны фінал прайшоў у Маскве. Ад удзельнікаў

патрабавалі знайсці ў сьцеўце правільныя адказы на розныя незвычайныя пытаньні: напрыклад, адшукаць у Інтэрнэце мапу сяла ў Самарскай вобласьці, школе якога сёлета споўнілася 39 гадоў.

Горш, чым на фронце

«Партыйны сход сёньня правесці складаней, чым на фронце», — заявіў 90-гадовы жыхар вёскі Азяршчына (Рэчыцкі раён), вэтэран вайны, кавалер пяці баявых ордэнаў Сяргей Пінчук на сустрэчы з А.Мілінкевічам. Сп.Пінчук выказаў незадавальненьне апошнімі падзеямі ў Беларусі:

рэпрэсіямі, закрыцьцём СМІ і перапісаньнем Канстытуцыі.

Беларускі тэлетэкст на TVP1

Першая праграма польскай тэлевізіі пачала даваць разам з галоўным выпускам навінаў іх беларускі пераклад, за якім можна сачыць праз тэлетэкст. Галоўны выпуск навінаў на першым канале TVP1 выходзіць штодня а 20:30 паводле менскага часу. Гэтыя ж навіны рэтрансьлюе таксама канал «Палёнія», разьлічаны на замежнага глядача.

AP; belapan.com,
charter97.org

Дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

1) Просім усіх чытачоў «Нашай Нівы» як найхутчэй даслаць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны.

2) Просім усіх чытачоў да 30 сьнежня пералічыць на рахунак газеты прыватнае ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газеты. У блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце Ваш паштовы адрас. Не памыліцеся ў адрасе, калі ласка. Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечаць выхад газеты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасьць пераказаць 36 000 рублёў адразу, забясьпечаць публікацыю «НН» адразу на паўгоду.

Улічыце, што пры перасылцы грошай паштовым пераказам пошта зьбірае дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай празь «Беларусбанк» з Вас будучь дадаткова спяганяць 2%.

У «НН» у 2006 годзе Вы знойдзеце ўсе навіны беларускага жыцьця, аб'ектыўную інфармацыю і вострыя камэнтары да актуальных падзеяў, а таксама абвесткі, фэльетоны, літаратуру... Чакаюцца скандалы, сэнацыі і вострыя сюжэты. Дык ахвярайце!

Дзякуй за ахвяраваньні на выданьне «НН»:

- Таяне Б. зь Менску
- Уладзімеру А. зь Менску
- Аляксею Ш. зь Менску
- Але Т. зь Менску
- Лідзіі С. з Гомеля
- Міхасю Б., які цяпер у Брытаніі
- Сьльвэстру Б., які цяпер у Брытаніі
- Галіне Б., якая цяпер у Брытаніі
- Міколу С., які цяпер у Брытаніі

Министерство связи
Республики Беларусь

№ _____
(по реестру ф. 11)

№ _____
(по реестру ф. 10)

Ф. 112

ПРИЕМ

Наименование предприятия связи, к - гербовая печать	Календарный шт. места подачи	№ по ф. 5	Сумма, вид услуги, подпись оператора
ПОЧТОВЫЙ ПЕРЕВОД на _____ руб.			
(сумма прописью)			
Кому <u>Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521</u>			
Куда <u>р/р 3015 212 000 012 МГД ААТ «Белінвестбанк»,</u> <small>(почтовый индекс и подробный адрес)</small> <u>вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764</u>			
От кого _____			
Адрес _____ <small>(почтовый индекс и подробный адрес)</small>			

ЛИНИЯ ОТРЕЗА

Министерство связи
Республики Беларусь

ТАЛОН
к почтовому переводу

На _____ руб.

От кого _____

Адрес _____
(почтовый индекс и адрес отправителя)

ЛИНИЯ ОТРЕЗА

Министерство связи
Республики Беларусь

№ _____
(по реестру ф. 11)

ИЗВЕЩЕНИЕ
о почтовом переводе № _____
(по ф. 5)

На _____ руб.

Кому Фонд выдання газеты
«Наша Ніва», УНП 101 115 521
р/р 3015 212 000 012

Куда МГД ААТ «Белінвестбанк»,
вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764
(почтовый индекс и подробный адрес)

Явиться за получением
с _____ до _____

Отделение связи _____

Обведенное жирной чертой заполняется отправителем

0402280179

ИЗВЕЩЕНИЕ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

получатель платежа
МГД ААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764

наименование банка

Счет получателя	3015 212 000 012	Лицевой счет	
(фамилия, имя, отчество, адрес)			
Вид платежа		Дата	Сумма
Ахвяраваньне			
		Пеня	
		Всего	

Кассир _____

Плательщик _____

0402280179

КВИТАНЦИЯ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

получатель платежа
МГД ААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764

наименование банка

Счет получателя	3015 212 000 012	Лицевой счет	
(фамилия, имя, отчество, адрес)			
Вид платежа		Дата	Сумма
Ахвяраваньне			
		Пеня	
		Всего	

Кассир _____

Плательщик _____

Кассир _____

Плательщик _____

лицензия № 02330/0056637 от 27.03.2004 УП «УСЛУГА» Зк. 3504 тир 50 000

Вторичное извещение
выписано _____
Плата за доставку _____ руб.

Подлежит оплате

Наименование предприятия	Дата	Номер	Сумма
_____ (подпись)			

РАСПИСКА ПОЛУЧАТЕЛЯ

Сумма _____

Получил " _____ " _____ 200 ____ г. _____ (подпись получателя)

Оплатил _____ (подпись оператора)

Отметки (о досылке, возвращении и причинах неоплаты)

_____ (календ. штемп. места получ. или дня перечисления)

ЛИНИЯ ОТРЕЗА

Для получения денег предъявите это извещение и документ	Для письменного сообщения
<p>ЗАПОЛНЯЕТСЯ ПОЛУЧАТЕЛЕМ</p> <p>Предъявлен _____ (наименование документа)</p> <p>Серия _____ № _____</p> <p>Выдан " _____ " _____ г.</p> <p>Кем _____ (наименование учреждения)</p> <p>Паспорт прописан* _____</p> <p>Получатель _____ (подпись)</p> <p>Оплатил _____ (дата)</p> <p>_____ (календ. штемп. места получ.)</p> <p>*Сведения о прописке заполняются только при получении переводов "до востребования"</p>	<p>ЛИНИЯ ОТРЕЗА</p> <p>Ахвяраваньне _____</p> <p>адрас: _____</p> <p>тэл.: _____</p>

Зак. 51

«Саюздрукі» разарвалі дамовы на распаўсюд «НН»

Мы чакалі, што гэта здарыцца. Перад гэтым, як вам ужо вядома, «Нашу Ніву» не ўключылі ў падпісны каталёг на 2006 год. Такія вось падарункі да 100-годзьдзя газэты.

Адначасова з «НН» спынены распаўсюд яшчэ 16 выданняў, пераважна рэгіянальных. Іншага выйсьця няма, як самастойна распаўсюджаць газэты празь любыя магчымыя каналы.

Да Новага году газэта будзе даходзіць праз падпіску і «Саюздрукі». Пасьля вам трэ будзе атрымліваць газэту іншым чынам. Для гэтага толькі трэба, каб усе ахвотныя — і цяперашнія падпісчыкі, і непадпісчыкі — даслалі адрасы, на якія мусяць дастаўляцца нумары.

Таксама газэта мае інтэрнэт-сайт www.nn.by зь лютэркам за мяжою www.bielarus.info.

Адгортваецца новая старонка ў гісторыі газэты.

У Рэдакцыю тэлефануюць дзясяткі людзей. Многія плачуць: «Мы ня зможам бяз «Нашай Нівы». Для нас гэта быў адзіны суразмоўца на роднай мове». Ня плачце, людзі. Вы адстаіце

Як пратэставаць?

Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрас генэральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасьці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністра сувязі і інфарматызацыі (пр. Незалежнасьці, 10, 220050, г. Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) міністра інфармацыі (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

У лістах пратэсту, калі ласка, ясна і канкрэтна ўказвайце, супраць чаго вы пратэстуеце — неўключэньня газэтаў у падпісны каталёг і разрыву «Саюздрукамі» дамоваў на распаўсюд выданняў. Агульныя праклёны на адрас антыбеларускага кіраваньня, як паказвае досвед, менш эфэктыўныя.

сваю газэту. Але калі ўжо расплакаліся, запомніце гэтыя сьлёзы. Кожная сьлязінка — гэта рахунак, па якім вы аднойчы запатрабуеце аплаты.

Многія чытачы заклікаюць да вулічных акцыяў пратэсту. У гэтым ці ёсьць сэнс. Давайце прыберажам сілы. Галоўным нашым пратэстам будзе, калі газэта застанеца газэтай, нягледзячы ні на што, і не ператворыцца ў баявы лісток. Каб газэце захавацца, проста дашліце свае адрасы ў Рэдакцыю і пералічыце на рахунак «НН» прыватнае ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц.

Калі вы аднойчы не атрымаеце «Нашай Нівы», гэта ня значыць, што газэта перастала выходзіць. Гэта значыць, што вам трэба знайсці новы спосаб яе атрымання.

Каб гарантавана атрымліваць газэту

дашліце на адрас Рэдакцыі свой дакладны паштовы адрас. Тыя, хто дашле свае каардынаты ў Рэдакцыю, будуць атрымліваць выданьне — праз пошту ці іншым чынам — нават калі б газэце прыйшлося друкавацца за мяжой і распаўсюджацца самастойна.

У зьвестках пазначайце адрас, на які мусяць дасылацца/дастаўляцца газэта, паштовы індэкс, пры наяўнасьці — код пад'езду, пры магчымасьці — нумар тэлефона.

Адначасова просім кожную сям'ю чытачоў «НН» да 30 сьнежня пералічыць на рахунак газэты прыватнае ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе досыць для выхаду газэты.

Т.: (017) 284-73-29, (029) 707-73-29, (029) 613-32-32
e-mail: nn@promedia.by
a/c 537, 220050, Менск

Патрабуйце вяртаньня выданняў

Зварот Сакратарыяту ГА «Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны»

Рашэньне спыніць падпіску на шэраг выданняў, што выдаюцца па-беларуску, пазбаўляе беларускамоўных грамадзян краіны магчымасьці атрымліваць афіцыйна зарэгістраваныя газэты на роднай мове.

Сакратарыят ТБМ выказвае рашучы пратэст з прычыны выключэньня з рэспубліканскага падпіснага каталёгу газет

«Наша Ніва» і «Рэгіянальная газета» і зьвяртаецца да кіраўніцтва Міністэрства інфармацыі, РУП «Белпошта» з прапановай спыніць спробы дыскрымінацыі падпісчыкаў па моўнай прымеце.

Мы зьвяртаемся і да грамадзян Беларусі з заклікам прыняць актыўны ўдзел у абароне сваіх правоў на атрыманьне інфармацыі на дзяржаўнай мове. Просім вас накіроўваць свае лісты пратэсту на адрас генэ-

ральнага дырэктара РУП «Белпошта» (пр. Незалежнасьці, 10, 220050, Менск, тэл. 226-01-73, факс 226-11-70), міністра сувязі і інфарматызацыі (пр. Незалежнасьці, 10, 220050, Менск, тэл. 227-38-61, факс 227-21-57) і міністра інфармацыі (пр. Пераможцаў, 11, 220004, Менск, тэл. 206-32-90, факс 203-34-35).

17 лістапада 2005 г.
Друкуецца ў кароце

У беларускай драмы будзе нестандартная разьвязка

Але Захад і Расея, імаверна, застануцца глядачамі. Піша Аляксандар Класкоўскі.

Пакуль палітызаваўшы нават крiмiнальнага заканадаўства не набылі моцы, гэза пра «дыскрэдытацыю Рэспублікі Беларусь» напоўніцу скарыстоўваецца ў палітычным пінг-понгу.

Апазыцыянэры слаборнічаюць у жартах, на які тэрмін зьявляюцца нагаварылі перад замежнікамі. Сапраўды, потым, як на закон лягуць усе візы, будзе не да жартаў.

Найперш жа апанэнты ўлады паставілі рубам рытарычнае для іх пытаньне: а ці не палітыка вярхоў дыскрэдытуе краіну ў вачох цывілізаваўнай супольнасьці?

...Увосень мне давялося гутарыць з шэрагам уплывовых літоўскіх палітыкаў, што заклікалі, кажучы спрошчана, уладзіць афіцыйны Менск пернікам. Сярод іх, напрыклад, эўрадэпутат Юстас Палецкіс. А найбольшым энтузіястам выглядаў наш зямляк з-пад Смургоняў — сябар Сойму Вацлаў Станкевіч.

Яны даводзілі, што Вільні — дый Эўропе ўвогуле (да Вашынгтону апеляваць няма сэнсу, там даўно адкінулі такія ілюзіі) — варта дарэшту скарыстаць шанец на дзялёг зь цяперашнімі беларускімі ўладамі. І спакваля схіліць іх да зьмякчэньня ўнутранай сытуацыі.

Літва (зацікаўленая, каб рос беларускі транзыт праз Клайпэду) нават рызыкнула. Памятаеце, як у кастрычніку прэм'ера Сідорскага нечакана прыняў калега Бразаўскас? На тле эўразьвязаўскай «палітыкі абмежаваных кантактаў» гэта была сэнсацыя.

Сёньня ж, пасля славетных «паправак КДБ» (ды каскаду іншых захадаў супраць апазыцыі, мэдыяў, грамадзянскае супольнасьці), з прыхільнікаў перніка кпяць тыя,

хто ад пачатку быў за бізун. Ну што, маўляў, пакаштавалі дулю з макаў?

І вось ужо літоўскі прэзыдэнт Адамкус прымае апазыцыйнага лідэра Мілінкевіча. Дык што ж, такім чынам, бачым?

Ініцыятары паправак шчыравалі, каб апазыцыя не дамаглася санкцыяў ды іншай трасцы. Але ў выніку афіцыйны Менск рызыкне сам наклікаць непрыемнасьці. Адным фактам увядзеньня рэпрэсіўных навіляў. Ужо ня кажучы пра ўжываньне.

І чым болей тут затыкаюць глотку апанэнтам улады, тым прасцей там ставіць палітычны дыягназ. Нават калі «ўнутраным орагам» пазашываць раты, Захад не палічыць, што ў Беларусі ўсё о'кей.

Колькі тыдняў таму падчас гутаркі ў Брусэлі я заўважыў, што віцэ-старшыня

Пасля «паправак КДБ» з прыхільнікаў перніка кпяць тыя, хто ад пачатку быў за бізун.

Эўрапарлямэнту Януш Анышкевіч міжволі пацірае запясыці, распавядаючы, як за камуністычным часам яго закоўвалі ў кайданкі. Дык хіба гэты вэтэран «Салідарнасьці» не зразумее бяз доўгіх тлумачэньняў, што робіцца ў сёньняшняй Беларусі?

Ну а эўрадэпутаты з краінаў Балтыі выдатна памятаюць дамоклаў меч часоў СССР — артыкул «Антысавецкая агіта-

цыя і прапаганда».

Найхутчэй, менавіта прадстаўнікі суседніх краінаў праз Эўрапарлямэнт узмоцняць ціск на іншыя структуры Эўрапейскага зьвязу дзеля выпрацоўкі болей суровай у дачыненні да афіцыйнага Менску палітыкі.

Тым болей што ў Варшаве, напрыклад, яшчэ раней апыкліся на спробах усталяваць нейкі асаблівы, болей лагодны стасункі зь беларускімі ўладамі. Хаселі, як той кажа, па-суседзку. Але атрымалі смачную аплявуху ў выглядзе гісторыі са Зьвязам палякаў.

Кіеву таксама не пад нос пэрыядычныя закіды з боку беларускіх вярхоў. Дый арэол Майдану вымушае пацьвярджаць аднасьць ідэалам дэмакратыі. Галоўнае ж — не ў патэтычных клятвах, а ў прагматычных чынніках. Украінскі дабрабыт будзе зараз наўпрост залежаць ад збліжэньня з супольнасьцю заходніх краінаў.

Натуральна, урад Юшчанкі намагаецца захоўваць пэўны палітэс у дачыненні зь Менскам, зважаючы на шалёны рост таваразвароту (ды яшчэ пры «падвешанай» беларускім бокам дамове пра мяжу).

Але разам з тым — атрымайце-расьпішцеся! Менавіта ў Кіеве днямі абвешчаная Супольнасьць дэмакратычнага выбару. Дастаткова зірнуць на мапу, каб пераканацца, што новае ўтварэньне бярэ беларускі арэшак у абцугі.

І перамога Качыньскага ў Польшчы, і посьпех Мэркель у Нямеччыне — таксама аб'ектыўныя чыннікі болей жорсткай лініі Эўропы ў дачыненні да афіцыйнага Менску. Мо пана Качыньскага ды фрэў Мэркель прывялі да ўлады агенты беларускай апазыцыі?

Варта нагадаць, што міністры замежных спраў Эўразьвязу яшчэ на пачатку лістапада папярэдзілі Менск: калі перадвыбарчыя рэаліі ў краіне ня стануць болей цывілізаваўнымі, то кіроўным вярхам вар-

та чакаць непрыемнасьцяў. Найперш папярэцца чорны сьпіс «неўязнога» чынавенства ды будучь замарожаньня чыкольвек рахункі ў тамтэйшых банках.

Рада Эўразьвязу паабяцала вярнуцца да пытаньня неўзабаве пасля калядных вакацыяў. Але рэпрэсіўныя нават беларускага заканадаўства прымуслі Брусэль зрабіць адмысловую заяву. Менск папярэдзілі пра «сур'ёзны наступствы». І асабліва падкрэсьлілі гатовасьць краінаў Эўразьвязу супрацоўнічаць у беларускім пытаньні з ЗША. Тэндэцыя да збліжэньня адпаведных пазыцыяў Брусэлю і Вашынгтону — відавочная.

Ну а Кандаліза Райс, самі ведаеце, даўно пра ўсё сказала адкрытым тэкстам. Рэакцыя Дзярждэпу на «папраўкі КДБ» толькі пацьвярджае: Штаты пільна манітораць сытуацыю.

Іншая рэч, што, як бы ні дэманізавала Захад тутэйшая прапаганда, насамрэч ніхто там не зьбіраецца насаджаць у нас дэмакратыю агнём ды мечам. І пакуль значная частка суайчыньнікаў пакорліва згаджаецца з рэінкарнацыяй «саўка», улады, натуральна, будуць мэтадычна гнуць сваё. А на заявы Захаду — начхаць! Хай паспрабуюць укусіць, тым болей што асобныя эўрапейскія дэмакратыі добра падсели на нашыя нафтапрадукты ды калійны транзыт!

У супрацьстаяньні з Захадам афіцыйны Менск моцна спадзеецца на расейскі тыл. Зрэшты, і тут ня ўсё так проста. За недаробным фасадом саюзнае дзяржавы кожны цягне коўдру ў свой бок. Шэраг аналітыкаў упэўненыя: варта Маскве ўбачыць моцную, рэальную альтэрнатыву дзейнаму беларускаму кіраўніку — і распачнецца зусім іншая гульня.

Карацей, высновы дзьве.

З аднаго боку, наіўна меркаваць, што раз у Захаду лопне цярэньне — і ён нейкімі надзвычайнымі мерамі дэмакратызуе Беларусь. Ды так, што нікому тут нават дулю з кішэні даставаць не давядзецца...

Тым болей наіўна чакаць дэмакратычнага імпульсу ад Крамля.

Зь іншага боку, нават «элегантная перамога» на выбарах-2006 не абячае тутэйшым вярхам спакойнага сну.

Пачнецца новы акт беларускай драмы, у якой можа быць нестандартная разьвязка.

На Крыжовай гары ў Курапатах, дзе ляжаць дзясяткі тысячаў ахвяраў савецкага тэрору, невядомы пашкодзілі некалькі крыжоў і памяткі па ахвярах — паляках, мусульманах, габрэях, «лавачку Клінтана», шылду Шатэрніка. У мэмарыяле зьявіліся надпісы «За Русь», «Славянскі Союз» і свастыкі. Улады глядзяць на гэта скрозь пальцы: вінаватых за вандалізм у Курапатах яшчэ ні разу не каралі. Пра блюзьнерства паведамілі буйныя СМІ Польшчы, Расеі, Украіны.

На фота: апаганены нэкропаль наведалі замежныя паслы, акрэдытаваныя ў Менску. Пасол Нямеччыны Марцін Гекер папраўляе зламаны крыж.

Указ пра высяленьне

Прэзыдэнт падпісаў указ №565. Для тых, хто жыве ў службовай кватэры — гэта указ №1. Піша Зьміцер Дрыгайла.

Паводле яго, наймальнікі службовага жылля, у тым ліку і супрацоўнікі сілавых структураў, паспрабуюць рабіць усё, каб застацца жывымі.

Паводле дакумэнту, у выпадку выезду наймальніка службовай кватэры на сталае месца пражываньня ў іншае жылло памяшканьне альбо яго сьмерці дамова найму скасоўваецца. Вынікае, што члены сям'і памерлага пры выкананьні службовых абавязкаў міліцыянта ці іншага дзяржаўнага службоўцы акажуцца бяз даху над галавой.

Але ня ўсё так фатальна, прэзыдэнт парупіўся пра тое, каб людзі не апынуліся на вуліцы. Тры гады сям'я памерлага будзе жыць у сваёй былой кватэры, пасля чаго яны будуць выселеныя ў судовым парадку з дакумэнтам пра пастаноўку ў чаргу на права паляпшэньня жыллёвых умоваў. На сёньня гэта азначае, што палепшыць свае жыллёвыя ўмовы яны змогуць гадоў праз 15.

Ёсьць адзін нюанс: калі для атрымання службовага жылля памерлы службоўца раней адмовіўся ад сваёй прыватнай кватэры і пра гэта сьведчаць адпаведныя дакумэнты, то сям'ю ня выселяць.

Службовае жылло, згодна з указам прэзыдэнта, не прыватызуецца.

Апазыцыя ў Вэнэсуэле й Зымбабвэ байкатавала выбары, у Казахстане прайграла

Пратэстуючы супраць няроўных умоваў, вэнэсуэльская апазыцыя за два дні да парламэнцкіх выбараў зняла ўсіх кандыдатаў. Піша Лёлік Ушкін.

4 снежня ў Вэнэсуэле прайшлі выбары ў Нацыянальную асамблею. 2 снежня кіраўнік партыі «Дэмакратычнае дзеянне» заявіў, што партыя здымае ўсіх сваіх кандыдатаў у знак пратэсту супраць недэмакратычнага прынцыпу фармавання Нацыя-

нальнага выбаркаму. На наступны дзень «ДД» падтрымалі ўсе апазыцыйныя партыі. Разумеючы, што ва ўмовах няроўнага доступу да СМІ і падкантрольных уладзе выбарчых камісій ёй не перамагчы, апазыцыя вырашыла змяніць тактыку.

Праўладныя камэнтатары трактвалі дэмарш як замах на канстытуцыйны лад, як змову партыйных бонзаў, «акт палітычнага суіцыду». Па выніках выбараў усе 167 месцаў у Нацыянальнай асамблеі атрымалі праўладныя кандыдаты. Некаторыя камэнтатары загаварылі пра памылку, дапушчаную апазыцыяй. Але перамогу атруціў той факт, што да выбарчых скрыняў прыйшлі ўсяго 25% грамадзян.

Камісія назіральнікаў з Эўразвязу заявіла, што «вялікая частка грамадства ня верыла ў незалежнасьць выбараў».

На выбарах у сэнат у Зымбабвэ 27 лістапада склалася іншая кан-

Цэнтравыбаркам Казахстану абвесьціў Нурсултана Назарбаева пераможцам выбараў з 91,1% галасоў. Назарбаеў кіруе краінай з 1991 году. На фота: прэзыдэнт з жонкай.

фігурацыя, бліжэйшая да беларускай з 2000 году. Частка апазыцыі не падпарадкавалася агульнаму рашэнню Руху за дэмакратычныя рэформы аб байкоце. Яны занялі ў парламэнце некалькі месцаў — апазыцыя традыцыйна перамагае ў рэгіёне Матабэлэнд. Канстытуцыйную ж большасьць атрымалі прыхільнікі ўраду. Але на ўчасткі, паводле афіцыйных зьвестак, прыйшло толькі 16% тых, хто мае права голасу.

СЯРГЕЙ ГРЫЦ

КАМЭНТАР

Папулісцкія рэжымы Чавэса, Мугабэ і ідэалігічна блізкага да іх Лукашэнкі апраўдваюць сваю эксцэнтрычнасьць тым, што нібыта праводзяць «палітыку ў імя народу». Працэнт удзелу выбарцаў у галасаванні ў Вэнэсуэле — 25% і Зымбабвэ — 16% паказвае, наколькі адчужаная ад людзей такая «народная дэмакратыя». Нават у ЗША з уласьцівай ім нізкай палітычнай актыўнасьцю галасуе ўдвая-ўтрыя большы працэнт людзей. Масы мала цікавіцца пабудовай вэнэсуэльскага «сацыялізму ў XXI стагодзьдзі» ці «моцнага і квітнеючага Зымбабвэ». Праўда, ва ўмовах эканамічнага росту яны застаюцца абьякавыя і да дэмакратычнай апазыцыі. У краінах былога СССР лічбы ўдзелу ў выбарах такімі рэалістычнымі не бываюць. Самыя рэпрэсіўныя рэжымы, што выраслі на грунце заходняй дэмакратыі, аказваюцца менш цыннічымі, чым самыя дэмакратычныя з краінаў постсавецкага блёку, дзе незамэнных прэзыдэнтаў перабіраюць пры 90%-м удзеле 91 працэнтам галасоў.

Сьцяпан Сухарэнка: На Дзень чэкіста чакайце першых справаў

Ірына Халіп: «Хочаце нас запалохаць? Ня выйдзе!»

2 снежня «папраўкі Сухарэнкі» ў Крымінальны кодэкс прынялі ў палаче прадстаўнікоў у другім чытаньні. Сэсія верхняй палаты парламэнту мусіць зацьвердзіць законапраект 8 снежня. Прэзыдэнт падпіша 12 снежня. 20 снежня (у Дзень чэкіста) законапраект уступіць у сілу.

Са словаў старшыні КДБ: «Законапраект напраўлены на недапушчэньне такіх падзеяў, што мелі месца ва Ўкраіне, Грузіі». У гэтых краінах у 2003—2004 гадах у адказ на выбарчыя фальсыфікацыі людзі выйшлі на вуліцы.

Пасьля прыняцьця законапраекту сп. Сухарэнка пракамэнтаваў яго гэтак: «Некаторыя артыкулы законапраекту накіраваны на канкрэтных пэрсонаў. Хутка вы самі даведасцеся. Першых працэсаў можаце чакаць ужо на Дзень чэкіста. У КДБ ёсьць доказы. У нас ужо ад 2 да 3 тысячаў маладых людзей

трапілі ў сеткі, расстаўлены нашымі ворагамі для дэстабілізацыі сытуацыі ў Беларусі». С. Сухарэнка паабяцаў, што «зваротнай сілы закон мець ня будзе...». Якія працэсы могуць пачацца ў дзень уступленьня паправак у сілу, ён не ўдакладніў.

Журналістка Ірына Халіп, якую ня раз спрабавалі зачэпіць за «дыскрэдытацыю» розных высокіх асобаў, лічыць, што 20 снежня нічога ня зьменіцца: «Як саджалі журналістаў і палітыкаў бяз гэтага закону, так і будуць саджаць. Хочаць нас запалохаць, дык ня выйдзе. Быў бы чалавек, артыкул знойдуць. Знайшлі ж для Марыніча «авалоданьне чужой маёмасьцю». Я думаю, што гэты закон напраўлены якраз супраць сёньняшніх чыноўнікаў і дэпутатаў, ён іх і прыхлопне. Ніхто ж болей не дыскрэдытуе Рэспублікі Беларусі, чымсьці яны самі. Так што калі прыйдзе дэмакратычная ўлада, прапаную ўсіх гэтых чыноўнікаў пасадыць за дыскрэдытацыю Беларусі, а потым гэты закон адмяніць».

Зьміцер Дрыгайла

«БДГ» скарачае пэрыядычнасьць выхаду

Апошняя кропля сталася падатковая правэрка, якая налічыла газэце 46 млн рублёў «недапачаных» падаткаў і штрафў. ВІУП «Марат», выдавец «БДГ», нібыта парушаў правілы сьпісаньня макулятуры. Ад 13 снежня «БДГ. Деловая газета» будзе выходзіць ня два разы на тыдзень, як цяпер, а штотыднёва на 24 палосах.

Яшчэ ўвесну 2003 г. газэта выходзіла чатыры разы на тыдні. Але ў траўні Аляксандар Лукашэнка аддаў загад зачыніць газэту. З 29 траўня выхад газэты на тры месяцы прыпыняе

Міністэрства інфармацыі. З пачатку 2004 году «Белсаюздрук» і «Белпошта» разрываюць падпісаньня з газэтай дамовы на распаўсюд. Потым газэту загадалі прыбраць з буйных крамаў у сталіцы. Потым пайшлі суды.

Галоўны рэдактар «БДГ» Пятро Марцаў не выключае, што магчымае нават часовае прыпыненьне выхаду выданьня. Але «пакуль газэту будучь чытаць, мы будзем яе выдаваць», — кажа П. Марцаў.

ЗД

Сяргей Калякін: Чуць што — мы гатовы

Прэзыдэнцкая кампанія абрастае чуткамі. Меркаваньне, што выбары адбудуцца раней за заплянаваны тэрмін, камэнтую кіраўнік перадвыбарчага штабу Аляксандра Мілінкевіча Сяргей Калякін.

«Наша Ніва»: У каляпалітычных колах ходзяць чуткі, нібыта прэзыдэнцкія выбары адбудуцца ня ў ліпені, а ў сакавіку...

Сяргей Калякін: У вас няправільная інфармацыя. Мы

маем іншую інфармацыю. Выбараў у сакавіку ня будзе, дату аб'явіць 20 сакавіка.

«НН»: Але сакратар Цэнтравыбаркаму Мікалай Лазавік заявіў журналістам пра гатоўнасьць да розных тэрмінаў.

СК: Улады на такое ня пойдуць. Бо мусяць быць зробленыя яшчэ шмат якія рэчы, якія сёньняшняй уладай ня зробленыя. І рабіць гэта ёй пакуль ня выгадна. Сп. Лазавік проста тэарэтычна падтрымаў «вутку», за-

пушчаную, каб дэмаралізаваць дэмакратычныя сілы. Маўляў, выбары — ужо заўтра, а апазыцыя непадрыхтаваная. Але мы гатовыя і да такога сцэнару, хоць, можа, і ў меншай кандыцыі. Перанос выбараў на ранейшы тэрмін будзе сьведчыць пра слабасьць рэжыму, што ён пачаў торгацца і дзейнічаць нелягічна. І пра страх ад таго, што дэмакратычныя сілы набіраюцца моцы, расьце рэйтынг адзінага прэтэндэнта.

Гутарыў Сямён Печанко

Людміла Пастаялка: Нельга самому насельніцтву вырашаць, якія лекі прымаць

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Да канца году Міністэрства аховы здароўя плянуе змусіць дактароў, што працуюць у дзяржаўных клініках, а падпрацоўваюць у недзяржаўных мэдычных цэнтрах, абраць сабе адну працу.

«Наша Ніва»: Спн. Людміла, што новага з адкрыццём платных дзяржаўных мэдычных цэнтраў?

Людміла Пастаялка: Такія цэнтры будуць адчыненыя ў абласных цэнтрах і Менску. Бясплатныя паліклінікі застануцца бясплатнымі, больш за тое, адтуль цалкам будуць выведзеныя платныя паслугі. Чалавеку незразумела, чаму ён за нешта

мусіць плаціць, а за нешта — не.

«НН»: Які лёс чакае недзяржаўныя платныя мэдыцыны?

ЛП: Яны да міністэрства дачынення ня маюць, хай працуюць. Але да канца году міністэрства прапануе дактарам, якія падпрацоўваюць у іх, але маюць асноўную працу ў дзяржаўных клініках, вызначыцца, у якіх клініках яны хочучь працаваць. Не павінна быць сумяшчальніцтва.

«НН»: А ў чым тут праблема?

ЛП: Гэта канкурэнцыя. Мы мусім наступіць ім на пяткі. І дактары ў нас ў дзяржаўных клініках лепшыя.

І сьнежня на сустрэчы з дэпутатамі палаты прадстаўнікоў Людміла Пастаялка (на фота) зазначыла, што міністэрства ў найбліжэйшым часе зачыніць шмат аптэчных кіёскаў: «Трэба зрабіць патрабаванні да іх дзейнасці больш жорсткімі. Не павінна паліто вісець побач зь лекамі».

Таксама ведамства мяркуе пашырыць спіс лекаў, што можна будзе атрымаць толькі па рэцэптах: «На Захадзе нават прысыпку без рэцэпту не атрымаеш. Нельга самому насельніцтву вырашаць, якія лекі прымаць», — зазначыла Л.Пастаялка.

Зьміцер Дрыгайла

Microsoft гатовы ствараць электронны ўрад Беларусі

Найбуйнейшы ў сьвеце распрацоўшчык праграмнага забесьпячэння — Microsoft corporation — далучыў Беларусь да свайго рынку. З 1 сьнежня легальна завозіць праграмныя прадукты Microsoft у Беларусь можа толькі аўтарызаваны дыстрыбутар — фірма Elco computers.

Займацца продажам праграмнага прадукту будуць іншыя кампаніі, якіх вызначыць Elco. Відавочна, што кошт такога прадукту будзе сусветным, то бок у дзесяць разоў вышэйшы, чым сёньняшні, і наўрад ці прыватныя карыстальнікі здольныя набыць такі прадукт. Таму стаўку кампанія мяркуе рабіць на дзяржаўныя арганізацыі й прадпрыемствы, што будуць плаціць за прадукт афіцыйна. Аднак нядаўна ў Беларусі было дэкларавана стварэнне ў Парку высокіх тэхналягій (ПВТ) афіцыйнага аналягу Windows, рынкам збыту якога будуць дзяржаўныя прадпрыемствы.

Дырэктар карпарацыі Microsoft-Украіна Валер Ланавенка (на фота), што афіцыйна адкрываў

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Паводле звестак Microsoft, штогод у Беларусі набываюць ад 70 да 80 тысячаў кампутараў.

прадстаўніцтва Microsoft у Беларусі, зазначыў, што адкрыццё ў Менску афіцыйнага дыстрыбутара кампаніі звязана з ростам эканомікі краіны. «На экранах радару Microsoft Беларусь яшчэ не зьяўлялася. Наша задача — азначыць яе на стратэгічнай мапе». Карпарацыя, паводле Ланавенкі, зацікаўленая ва ўдзеле ў праксе па стварэнні «электроннага ўраду» ў Беларусі, то бок сучасных сістэмаў падатковага, мытнага ўліку й паспартна-візавай службы. Microsoft таксама выказаў намер адкрыць у Менску свой адукацыйны праект — Акадэмію высокіх тэхналягій на базе ПВТ.

Ня выключана, што неўзабаве будзе прынятае рашэнне пра стварэнне беларускамоўнай версіі Windows ці Microsoft Office. «БДГ» звярнула ўвагу на тое, што бабуля сёньняшняга генэральнага дырэктара Microsoft Стыва Балмэра паходзіць зь Пінску.

Плянуецца, што ў найбліжэйшыя гады колькасць афіцыйных партнэраў Microsoft у Беларусі будзе павялічвацца. Праўда, Сп. Ланавенка ўдакладніў, што Microsoft згорне ўсе свае праграмы, калі ўрад ЗША накладзе вэта на эканамічныя дачыненні зь Беларуссю.

Зьміцер Дрыгайла

Колькасць мабільных тэлефонаў у Беларусі набліжаецца да чатырох мільёнаў. На 1 сьнежня колькасць абанэнтаў СТАА «МТС» склала 2 млн чалавек. Velcom дэкларуе 1,76 млн абанэнтаў, Dialog — 100 тыс. Дзяржаўны апаратыр мабільнай сувязі «БеСТ» толькі разгортвае сетку. На фота зьлева направа: міністар сувязі і інфарматызацыі Уладзімер Ганчарэнка, генэральны дырэктар СТАА «Мабільныя ТэлеСистэмы» Уладзімер Карповіч і прэзідэнт ААТ «Мабільныя ТэлеСистэмы» (Расея) Васіль Сідараў.

СЬЦІСЛА

«Газпром» падтрымаў Лукашэнку

«Газпром» пацьвердзіў гатоўнасць забяспечыць пастаўкі прыроднага газу ў Беларусь на ўмовах кантракту 2005 г. — то бок па сымбалічных \$46,68 за 1 000 кубамэтраў. Пра гэта было заяўлена 6 сьнежня на сустрэчы кіраўніка ААТ «Газпром» Аляксея Мілера і першага віцэ-прэм'ера Беларусі Уладзімера Сямашкі. Паводле прэс-службы «Газпрому», з ініцыятывы беларускага боку аднавілася і абмеркаваньне стварэння сумеснага газатранспартнага прадпрыемства на базе «Белтрансгазу».

Кітай абячае інвэстыцыі ў Беларусь

Па выніках візыту А.Лукашэнкі ў Кітай і перамоваў са старшынём краіны Ху Цзіньтао былі заключаны кантракты на паўмільярда даляраў. Бакі таксама дамовіліся пра стварэнне ў Беларусі шэрагу сумесных прадпрыемстваў у галіне высокіх тэхналягій. Фінансаваць практычна плянуе кітайскі бок. Некаторыя эканамісты мяркуюць, што ў рэальнасці частка дамоўленасцяў застануцца на паперы празь неспрыяльнасць інвэстыцыйнага клімату ў Беларусі. У прыватнасці, перад візытам пра гэта

недвухсэнсоўна намякнуў амбасадар Кітаю ў Менску.

Рост таваразвароту зь Літвой

Сёлета ўзаемны гандаль паміж Беларуссю і Літвой склаў \$700 млн. Налета ён мусіць узрасці да \$1 млрд, плянуе беларускі МЗС, за кошт павелічэння колькасці зборкі аўтамабіляў прадпрыемства «МАЗ-Балтыя». Літва зьбіраецца пашырыць консульскі аддзел дзеля паляпшэння ўмоваў абслугоўвання беларускіх грамадзянаў і павелічэння колькасці выдадзеных візаў. Сёлета штодзённа выдаецца ў сярэднім каля 600 візаў.

Дольчэ віта

Мінсельгасарч ініцыюе будаўніцтва пятага цукровага заводу ў Беларусі. Цяпер у краіне працуюць Слуцкі, Жабінкаўскі, Свідзельскі і Гарадзейскі заводы.

ЗД, АР, belapan.com

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 8 сьнежня:

- 1 даляр ЗША — 2151 рубель
- 1 эўра — 2 527,10 рубля
- 1 швайцарскі франк — 1640,42
- 1 брытанскі фунт — 3732,09
- 1 латвійскі лат — 3625,79
- 1 літоўскі літ — 731,97
- 1 польскі злоты — 657,62
- 1 расейскі рубель — 74,36
- 1 украінская грыўна — 428,31

Паводле Нацбанку

Гандляры цэнтральнага рынку Гомелю ўпрыгожваюць свае яткі перад Калядамі. Мясa ў Гомелі недарагое: галавізна — 3000 рублёў за кілё, сыцягно — па 13500 рублёў.

Аб прагматызме

**АЛЕСЬ
АРКУŚ**

Ніводзін чалавек у Полацку, які далучыўся да беларускага руху ў 1980-х, не дэградаваў маральна. Тым часам больш за палову маіх аднаклясьнікаў сьпіліся.

Пра прагматызм сёння гавораць у Беларусі ўсе: і ўлада, найперш прэзыдэнт, і апазыцыя. Амаль усе дзеяньні ўлады тлумачацца неабходнасьцю ўлічваць рэальныя прагматычныя абставіны. Нават клопат пра народ — таксама прагматычнае дзеяньне. Клопат пра народ — гэта стабільная невялікая пэнсія і заробатная плата, наяўнасьць працоўных месцаў плюс адсутнасьць грамадзкіх узрушэньняў. Затое на выхадзе вялікая эфэктыўнасьць для ўлады такога капіталаўкладаньня — масавая падтрымка на выбарах. Значна даражэй клапаціцца, напрыклад, пра сярэдняю клясу. Па-першае, яе трэба стварыць. Па-другое, сярэдняя кляса патрабуе эканамічных і палітычных свабодаў. А гэта зусім дарагая рэч, бо можа скончыцца палітычным банкруцтвам рэжыму. Прагматызм уласцівы і апазыцыі. Трэба мець падтрымку Расеі, будзем клясьціся на статуце ВКЛ у вярнасьці Маскве. Але наш беларускі прагматызм надзвычай прымітыўны. Ён як бы з дацывілізацыйнага пэрыяду. Ёсьць добрая беларуская народная казка «Стары бацька», у якой апавядаецца, што ў даўнія часы беларусы нямоглых бацькоў завозілі ў глухі лес і пакідалі там назаўжды. Іхні прагматызм патрабаваў улічваць кожнага едака. Калі стары чалавек быў ужо ня здольны прыносіць карысьці сям'і, рабіўся абужай, ад яго пазбаўляліся. І вось адзін чулы, спагадлівы сын ня здолеў пакінуць

бацьку ў лес на верную сьмерць, ён схаваў яго ў каморы, каб людзі не засьмяялі, і пачаў таёмна даглядаць і карміць яго. З кожнай жыцьцёвай праблемай сын прыходзіў да бацькі, і той даваў яму мудрыя парады. І гаспадарка сына пачала на вачах паляпшацца. Суседзі толькі дзівіліся і ўсё дапытваліся: чаму так? Аднойчы сын выдаў таямніцу, пасля чаго людзі перасталі завозіць сваіх нямоглых бацькоў у лес. Трэба разумець, што ня толькі парады бацькі спрыялі паляпшэньню сынавай гаспадаркі, але і стварэньне зусім іншых маральных дачыньняў у сям'і.

Сёньняшняя наша ўлада хоча вярнуцца да прымітыўнага прагматызму каменнага веку, калі падлічваецца кожны лішні ядок. Але такі прагматызм ня здольны паляпшыць нашу дзяржаўную гаспадарку, у яго ёсьць «столь» (мінімальна пракарміць грамадзян краіны), вышэй якой узьняцца немагчыма. Асабліва гэта небясьпечна ва ўмовах скарачэньня прыродных рэсурсаў — патрэбны больш цывілізаваны і больш эфэктыўны дачыньні. Знаёмая філэзаф лобіць паўтараць, што гуманнасьць грамадства мусіць быць ня толькі ў тым, каб забясьпечыць права на жыцьцё кожнаму грамадзяніну краіны, але й каб гарантаваць права на рэалізацыю здольнасьцяў і магчымасьцяў кожнага. Ня проста так цывілізацыя вынайшла такія рэчы, як права на свабоду, галоснасьць, выбарнасьць, маральнасьць, справяднасьць, баянс уладаў, адказнасьць. Гэта тое, чым падтрымліваецца парадак у цывілізаваным грамадстве. І яшчэ. Ёсьць цывілізаваны прагматызм беларускай мовы. Напрыклад, ніводзін чалавек у Полацку, які далучыўся да беларускага руху ў 1980-х, не дэградаваў маральна (дэградацыя ў беларускім грамадстве павальная, больш за палову маіх аднаклясьнікаў сьпіліся). Полацкія «бээнэфаўцы» (так, нібыта абразьліва, апанэнты завуць іх прама ў вочы толькі за карыстаньне беларускай мовай, а большая частка белмоўных працуе звычайнымі рабочымі) цікавіцца культураю, чытаюць кнігі, добрыя сямейнікі і проста прыемныя людзі. Яны не «завялі» мову ў глухі лес, як старога бацьку ў той казцы, а мова ім адплаціла бацькоўскім клопатам.

Полацк

СЬЦІСЛА

Караткевіч дажыў бы да 75-годзьдзя

З размахам адзначаны ў Воршы юбілей Караткевіча. Прайшла міжнародная канфэрэнцыя, адкрылася новая экспазыцыя ў музэі пісьменьніка, наладжаны імпрэзы. Калі б пры жыцьці клясык пачуў хоць дзясятую частку сёньняшніх хваласьпеваў, магчыма, дажыў бы да 75-годзьдзя.

Пра помнік Караткевічу забылі

Помнік Караткевічу ў Прыдняпроўскім парку пасля леташняга акту вандалізму не адноўлены. Скрадзёную мэмарыяльную пліту не знайшлі, новую — не зрабілі. Нават цокаль помніка неатынкаваны. У адрозьненьне ад помніка правадыру, які адрамантавалі акурат да 7 лістапада.

Добрая нямецкая душа

Грамадзяніна Нямеччыны даставілі ў аршанскую

больніцу для тэрміновай дапамогі з мнотствам ранаў на руках ды твары. Як высветлілася, яго пакусаў сабака. Але які менавіта, немец гаварыць адмаўляўся. Быў упэўнены, што жывёліну, як у падобных выпадках у Нямеччыне, усыпяць.

Аграгарадкоў няма, але іх ужо рабуюць

За апошнія дні — паводле зьвестак РУУС — у Аршанскім раёне былі скрадзены мабільны тэлефон, крэдытка, аўтамагнітола, радыёстанцыя, сылікатныя блэкі, дэталі да трактара МТЗ, мяса, сала, бульба, збожжа, кансэрвы, алюмініевы посуд. Цягнуць адусюль: з крамаў, фэрмаў, лецішчаў. Ёсьць чым пажывіцца і на новабудулях. У вёскі, якія павінны стаць аграгарадкамі, нагнана шмат тэхнікі, завезена багата будматэрыялаў. Так, са складу ў вёсцы Зубава нехта скраў 12 сэкцый радыятараў ацяпленьня на 1,5 млн руб.

Яўген Жарнасек, Ворша

З Новага году «ARCHE» будзе выходзіць штотомсяць

У першым паўгодзьдзі наступнага году часопіс «ARCHE» выйдзе пяць разоў. Таксама і на другое паўгодзьдзе запланаваны пяціразовы выхад. У часопісе — аналіз палітычных і культурных тэндэнцый, агляды новых кніг, гістарычныя адкрыцьці, нонканфармісцкая літаратура. Сярод аўтараў «ARCHE» — беларускія інтэлектуалы і знаўцы Беларусі зь іншых краінаў. Падпісны індэкс часопісу «ARCHE» 00345. Падпісацца можна на любой пошце. Падпісная цана ніжэйшая за розьнічную на 40 працэнтаў.

3 фотамастачкай Аленай Адамчык
гутарыць Зьміцер Бартосік.

Алена Адамчык:

Хуткая язда

...гэта неабходнасьць. Я еду сто шэсьцьдзсят ноччу. Калі хуткасьць ніжэйшая, я засынаю за рулём.

Па спэцыяльнасьці

...Біёляг. Кандыдат біялягічных навук у галіне геранталёгіі.

Любімая жывёла

...карова. Яна ўся такая трагічная, што можна выпускаць на сцэну.

Не даравала б чалавеку

...глупства.

Не страшна за ўнука, ведаючы, дзе жывём?

...А дзе жывём? Жывём пакуль на гэтым сьвеце.

Беларусь — гэта...

...краіна, дзе хочацца проста жыць.

Сьмерць...

...прыдзе немінуча. Але павінна быць прыгожая.

Быць бабуляю...

...гэта супэр. На дзяцей ніколі не хапае часу. За ўнукамі ты можаш назіраць збоку і разумець, што гэта самае галоўнае ў жыцьці.

У Паўднёвай Афрыцы Алену і яе мадэльку ледзь не забілі за мабільнік.

У Паўднёвай Афрыцы нас ледзь не забілі

«Наша Ніва»: Шмат чытачоў пазнаёмліся з Вашай творчасьцю дзякуючы здымку ў першым нумары «НН». Грузчык і мадэлька. Гэта быў экспромт ці пастаноўка? Як нараджаюцца Вашы ідэі?

Алена Адамчык: Гэта быў экспромт, усё жыцьцё — экспромт, і трэба гэтым карыстацца, калі робіш арт-здымкі. Я проста здымаю, што бачу. Але я памятаю кожны свой здымак. Тацяну я здымала ў Маскве шмат гадоў таму. Цяпер яна жыве ў Брусэлі. Тацяна — сапраўды прыгожая дзяўчына. Калі мы неак у Маскве выйшлі з рэстарану «Vogue», усе мужчыны адразу спыніліся, настолькі яна прыцягвае ўвагу.

«НН»: У апошняй Вашай працы «Беларускі» няма ніякага намёку на Беларусь учарашнюю і сёньняшняю. Не пэтэвэшніцы з камсамолкамі, і пейзажы часам заморскія. Гэта выклік акаляючаму нас калгасу?

АА: Ваша пытаньне ня мае ніякага дачынення да ідэі. Для мяне Беларусь ніколі не была ні пэтэвэшняй, ні камсамольскай. Ніякага «заўтра» не існуе. Мае гераіні жывуць цяпер, жывуць за межамі Беларусі. Галоўнае — яны прыгожыя, здольныя, таленавітыя.

«НН»: Як ішла праца над альбамам? Чым Вы кіраваліся пры адборы мадэляў?

АА: Я хацела зрабіць вельмі прыгожую кнігу, таму рабіла здымкі і ў Беларусі, і ў Паўднёвай Афрыцы, і ў іншых краінах. У кнігу ўвайшлі людзі мне знаёмыя і вельмі блізкія. Я не магу пісаць і ствараць здымкі тых людзей, якіх ня ведаю. У Паўднёвай Афрыцы нас ледзь не забілі. У першы дзень, калі мы прыехалі ў Ёханэсбург, выйшлі

за межы гатэлю — і на нас напалі ўзброеныя нэгры.

«НН»: Было страшна?

АА: У мяне не было часу рабіць высновы, страшна ці не. Я ішла наперадзе, за мной ішла сяброўка, якая ўвесь час трындзела па тэлефоне. Пад'ехала машына, і першы хлопец падбег да сяброўкі. Хацеў забраць мабільнік. Пачаў душыць. Гэта было жахліва. Мы кінуліся да гатэлю, бо «Гілтан» — вельмі ж вядомы гатэль. А там ахоўнік, нэгр таксама, зачыніў браму. Стаяў і глядзеў, як з намі распраўляюцца. Дапамогі няма.

Трэба было нешта рабіць. І адзінае, што я змагла прыдумаць, — гэта кінуцца пад колы аўтамабіля. Пачалі спыняцца машыны, выбягаць людзі. Гэта нас выратавала.

«НН»: Пасля такіх вышадкаў можна альбо не залюбіць Афрыку, альбо стаць расісткай.

АА: Я ня стала расісткай, але ўсе, хто ведалі становішча ў Афрыцы, казалі, што нам пашанцавала. Забілі б і ўсё. За мабільнік.

Не люблю спазьняцца

«НН»: Які колер адпавядае

неэзатычнай Беларусі? Шэры?

АА: Шэры колер — мой любімы, бо гэта срэбра, фота, мой любімы фон. Ён мае шмат якія адценні. Гэта выкшталцоны колер.

«НН»: Над чым цяпер ідзе праца?

АА: Я працягваю праект «Беларускі». Цяпер сэрэры будзе называцца «Эўрапейкі», куды ўвойдуць таксама жанчыны, што жывуць у Эўропе. Выйдзе кніга «Каталёнскія сабакі». І трэцяе — стварэньне студыі, якую я адчыняю праз два меся-

Жыцьцё — гэта кайф

цы ў Рызе, у вельмі прыгожым месцы старога гораду.

«НН»: Кім хацелася быць у дзяцінстве?

АА: Батанікам, вырошчваць кветкі.

«НН»: Вы па адукацыі навуковец?

АА: Біёлаг. Кандыдат біялагічных навук у галіне геранталёгіі, біяфізікі.

«НН»: Падзяліцеся сваімі навуковымі адкрыццямі. Як дажыць да ста гадоў, калі ў гэтым, вядома, ёсць сэнс?

АА: Калі ты хочаш дажыць да ста гадоў, ты павінен адчуваць свой арганізм і ведаць, што яму патрэбна. У маёй працы быў разьдзел, як алькаголь уплывае на цэнтральную нэрвовую сыстэму. У невялікіх памерах алькаголь праявляе маладосць. Трэба жыць у кайф, тады ты пражывеш да ста гадоў.

«НН»: Вы вельмі любіце хуткую язду. Адкуль цяга да рызык?

АА: Не люблю спазьняцца, і хуткая язда — гэта неабходнасьць. Я еду сто шэсьцьдзесят з Рыгі ноччу. Часу сапраўды няма. Ноччу траса пустая, а калі хуткасьць ніжэйшая, я засынаю за рулём.

«НН»: Як Вы ставіцеся да сьмерці?

АА: Сьмерць прыйдзе немінуча. Такі лёс. Але яна павінна быць прыгожая. Са сваімі песьнямі, кветкамі, нейкімі гісторыямі, кніжкамі. Я лічу, што адыход — гэта прыгожа.

«НН»: Прыгожая сьмерць і прыгожае пахаваньне — гэта розныя рэчы. Пахаваньне — заўсёды прыгожае, сьмерць у большасьці выпадкаў — не.

АА: Кожны сам сабе выбірае сьмерць, як і жыцьцё. Але бывае і наадварот. Калі сьмерць выбірае цябе.

Быць бабуляй — гэта супэр

«НН»: Вы рэлігійны чалавек?

АА: Я каталічка. Выхоўвалася ў Вільні, што паўплывала на маю творчасць, жыцьцё. Мая бабуля вадзіла мяне ў сабор Пятра і Паўла, каля якога мы жылі. Там вельмі прыгожая архітэктура барока, у касцёле гучалі прыгожыя сьпевы. Калі я ўспамянаю твае сьпевы, людзей, я разумею, што касцёл — адзінае месца, дзе захоўвалася культура. Гэта спадчына прыгажосці. Таму ўсё, што я згадваю цяпер і раблю цяпер, — гэта ўсё прысьвечана каталіцызму. Таму, можа, мяне ўвесь час вабяць крыжы. Я іх здымаю, купляю.

«НН»: Як Вы сябе адчуваеце ў ролі бабулі?

АА: Вельмі прыемна і вельмі добра. Я люблю свайго ўнука. Быць бабуляй — гэта супэр. Гэтае пачуцьцё — самае лепшае, што маю на сёньня. Мой унук вельмі разумны, цікавы і прыгожы.

«НН»: Кажуць, што да ўнукаў адчуваеш большую

Алена Адамчык хутка адчыніць студию ў самым сэрцы старога Рыгі.

З папулярным мадэльерам Іванам Айтплатавым на прэзэнтацыі сваёй кнігі «Беларускі» ў Лагойску.

гаму пачуцьцяў, чым да дзяцей.

АА: Таму што ёсць час гэта асэнсаваць. На дзяцей ніколі не хапае часу. Дзеці нараджаюцца, калі ты малады і табе шмат куды трэба. За ўнукамі ты можаш назіраць збоку і разумець, што гэта самае галоўнае ў жыцьці.

«НН»: Ня страшна за іх, ведаючы, дзе жывём?

АА: А дзе жывём? Жывём пакуль на гэтым сьвеце. Прыгожая прырода, людзі. Я вельмі люблю сваю краіну.

«НН»: Ці даводзілася Вам адчуваць пачуцьцё нацыянальнага гонару?

АА: Толькі тады, калі я выдала сваю кнігу па-беларуску і паказвала яе за мяжой. Усе казалі, як гэта крута і як гэта клясна.

Унук гаворыць па-беларуску і ангельску

«НН»: Беларусь — гэта краіна...

АА: Дзе хочацца проста жыць. Калі ты хочаш жыць, то ніяк сваё жыцьцё не абмяжоўваеш. Ты працуеш, ставіш цікавыя мэты, дасягаеш. Хаця я не магу сказаць, што Беларусь — гэта найлепшая для мяне краіна. Але гэта краіна майго жыцьця, і я тут жыю і працую. Мне больш падабаецца Каталёнія. Увогуле падабаюцца краіны, дзе ёсць мора.

«НН»: Любімае месца на зямлі?

АА: Амстэрдам. Барсэлёна.
«НН»: Што для Вас ёсць адпачынак?

АА: Сон. Я магу прылегчы ўдзень, каб прывесці свае інтэлектуальныя магчымасьці ў нейкі стан. Шмат ідэй, шмат прасктаў, і часам трэба проста легчы, заплюшчыць вочы, падумаць. І тады ўзьнікае парадак. Але гэта не адпачынак, а ўсё-такі праца. Адпачынак — калі я з унукам. Мы малюем карціны, кідаем камяні ў мора. У нас шмат такіх прыемных нейкіх абсурдных спраў, якія мы зь ім робім. Потым я яму паказваю птушак. Ён нават ня ведаў, што столькі птушак у нас жыве.

«НН»: На якой мове Вы гаворыце з унукам?

АА: На ўсякай. Нават апошняя кніга, якую я знайшла ў іх у доме, была на ангельскай. Ён ведае беларускую і ангельскую.

«НН»: Вы казалі, што для Вас існуе культ сям'і.

АА: Для жанчыны самае галоўнае — яе муж, дзеці, маці, бацька, дзед, баба, гісторыя гэтай сям'і. У нашай сям'і гэта вельмі пашчотна культывавалася. Мая бабка была арыстакраткай. У нас былі вялікія альбомы фатаздымкаў. І я ўдзячная за свой талент фатограф менавіта бабулі, сваім продкам. Яны захаваў ўсе старыя здымкі. Раз на год у Вільні бабуля прыбіралася ды ішла ў фатастудыю рабіць чарговы фотопартрэт. Гэта былі вельмі прыгожыя фатаздымкі, але шмат было знішчана. Яны закопвалі іх у сваіх агародах, каб захаваць. Майго прадзеда закатавалі і шмат маіх продкаў таксама, бо яны былі палякі. Сям'я — гэта традыцыі, і ў гэтым ёсць прыгажосць, любовь да адраджэньня.

«НН»: Мне здаецца, што сям'я з часам здымае такое пытаньне, як сэнс жыцьця.

АА: Ніколі нічога не здымае, бо калі ёсць пытаньне, то на яго трэба адказаць.

Чалавеку нельга дараваць глупства

«НН»: Вашая любімая жывёла?

АА: Карова. Але я ўсіх жывёл люблю.

«НН»: Вы ж прафэсійная наезьніца?

АА: Так, я коней люблю. Вельмі падабаюцца жырафы, насарогі, хамэлеоны. Але каровы — больш за ўсіх. У каровы такі прыемны малочны пах, яна так уздыхае і вельмі памяркоўная. А калі ёй прынясець хлеб, яна яго заграбае языком, а ў ваках столькі ўдзячнасьці, прыгажосці і нават тэатральнасьці!.. Яна ўся такая трагічная, што можна выпускаць на сцэну. Я нават распрацавала гіпотэзу, як сапраўдны навуковец, што ўсе каровы на золку кладуцца галавамі да сонца. І ў Літве, і ў Латвіі, нягледзячы на іх нацыянальнасьць. Яны ў захапленні ад першых промяняў сонца.

«НН»: Што б Вы не даравалі чалавеку?

АА: Не даравала б глупства. Гэта тая якасьць, зь якой трэба змагацца. Чым чалавек адрозніваецца ад каменя ці дрэва, якое само па сабе прыгожае? Інтэлектам. І трэба яго неяк несці.

«НН»: Вы казалі, што жыць трэба ў кайф. Што гэта для Вас?

АА: Бачыце, якія я раблю кайфовыя здымкі? Калі праца і ўсё, што ты робіш прыгожае, задавальняе цябе, тады гэта сапраўды выходзіць цудоўна. Я лічу, што кожны чалавек павінен рабіць тое, што яму падабаецца больш за ўсё, тады пра такога чалавека можна сказаць, што ён патрэбен. Гэта і ёсць кайф.

Гутарыў
Зьміцер Бартосік

Маральнасць вышэй за ўсё

Выбраньне генэрал-сэнатара Мікалая Чаргінца на пасаду «галоўнага пісьменьніка» Беларусі прымушае больш уважліва прыгледзецца да ягонай творчасці. Піша Алесь Язэлаў.

*Само сабой, яго радкі
Далі б дачцэ чытаць бацькі.
А.Пушкін, «Яўген Анегін»*

У пракаветныя савецкія часы саюзным рэспублікам належала мець літаратуру. Прычым — усіх жанраў. У тым ліку і дэтэктыўнага.

На «саюзным» узроўні адпаведную патрэбу задавальнялі: у 1930—1940-я — Леў Авалаў зь яго неўміручым «Маёрам Проніным»; затым — адсаджайшы і адседзеўшы сваё, Леў Шэйнін з «Запіскамі сьледчага»; урэшце, Юліян Сямёнаў, які стаў клясыкам жанру, што было зафіксавана шматлікімі экранізацыямі і перавыданьнямі яго міліцэйска-чэккісцкіх сагаў. Усе яны, у тым ліку і Шэйнін, былі людзьмі таленавітымі, а паколькі дэтэктыўных аўтараў XX ст. масава перакладаць пачалі толькі падчас перабудовы (вынітак — хіба што толькі Сымэнон), то «нацыянальныя ўскраіны» савецкай імперыі здавальняліся пераважна «Крысьцямі» і «Стаўтамі» ўласнага разьліву, што завіхаліся, як поп у талацэ, але з душой і па загадзе партыі. Часьцей за ўсё гэта былі самі міліцэйшчыкі ці супрацоўнікі КДБ, аж да генэралаў, з доступам да інфармацыі аб рэальных злачынствах альбо падзьвігах, якія «бэлэтрызавалі» «справы №...», а потым атрымалі за іх яшчэ і літаратурны ўзнагароды.

На будзем ні ў чым вінаваціць пісьменьніка Мікалая Чаргінца. У тыя часы, калі літаратурная творчасць строга рэгламэнтавалася Галоўлітам, ён быў далёка ня горшым. Канечне, да ўкраінца Расьціслава Самбука, на мой погляд, яму было далёка, але з функцыяй «беларускага Конан Дойла» Мікалай Іванавіч спраўляўся няблага. А калі былі ў тэкстах «шурпатаў», прыходзілі на дапамогу рэдактары — так заведзена.

Так палкоўнік, а затым генэрал Чаргінцаў стаў сябрам Саюзу пісьменьнікаў БССР. Скажам шчыра: не найгоршым.

Потым сыстэма рухнула. Рэшткі прафэсійных рэдактараў падаліся ў прыватныя выдавецтвы на вольны хлеб або засталіся ў дзяржаўных, але працавалі ўжо асьцярожней, імкнучыся ня надта турбаваць вяльможных аўтараў. Таму для свайго аналізу таго, што ўяўляе сабой літаратурная творчасць Мікалая Іванавіча, мы возьмем не старыя ягоныя творы, а адзін з новых, шырока расьтаражаных і ў Расеі, і ў нас на радзіме — у Беларусі. Праўда, не ў БССР, а ў новай — цалкам лукашэнкаўскай Беларусі.

І раман гэты — «Тайна Авальнага кабінэту».

ВАМ гэта нічога не нагадвае?

Як і належыць вялікаму майстру, Мікалай Чаргінцаў вымушаны чуйна рэагаваць на патрабаваньні часу. Час абраў яго, каб раз і назаўсёды паставіць да ганебнага слупа ўрад Злучаных Штатаў Амэрыкі — краіны глыбока варожай прадстаўніку сапраўды дэмакратычнага грамадства, якім, мабыць, лічыць сябе Мікалай Іванавіч, краіны, якая адмаўляе асновы маральнасці і пазбаўлена веры ў Бога.

Фабула раману простая. Прэзыдэнт ЗША Джон Макоўлі ўграз у распусьце, юрлівых уцехах з практыкантамі і чыноўнікамі ўласнай адміністрацыі. Не саступае яму і ягоная жонка Сара.

Паколькі балбатлівая практыкантачка Моніка Левін (гм-гм!) пра ўсё расказвае сваёй сяброўцы, а тая запісвае ўсё на стужку і перадае азьвярэламу ад прагі трапіць на першыя старонкі газэты «незалежнаму пракурору», пачынаецца дзікі палітычны крызіс.

Каб адцягнуць увагу шырокай грамадзкасьці і пазьбегнуць справядліва навіслага над ім імпічмэнту, злачынны Макоўлі разьвязвае вайну супраць Югаславіі, якая сабе мірна дрэмле.

Увогуле, дзесьці я пра такую гісторыю ўжо чытаў. Праўда, там усё зьявілася да масавых публікацый у газэтах. Старшыня камісіі па міжнародных сувязях і бясьпецы (нібыта так) савету рэспублікі нашпартуў цэлы раман. 463 старонкі.

Наўрад ці новаабраны старшыня Саюзу пісьменьнікаў Беларусі асабіста вымяраў чэлесы бушмэнаў, але да апісаньня эратычных сцэн ён, здаецца, рыхтаваўся ўсё жыцьцё.

Нічога ня зробіш. Noblesse oblige.

Макоўлі думае пра Беларусь

Калі хтосьці думае, што спадар Чаргінцаў ствараў раман выключна зь пісьменьніцкага сьвербу, ён глыбока памыляецца. Асоба, паводле пасады абавязаная калі не вызначаць, то прынамсі выказваць публічна асновы замежнай палітыкі Беларусі і разуменьне ёю наляўных

міжнародных дачыненняў, Мікалай Іванавіч сумленна выканаў свой абавязак грамадзяніна і палітыка.

Дзеянне адбываецца ў ЗША. Пікейным жылетам з Інстытуту сацыяльна-палітычных дасьледаваньняў пры прэзыдэнце РБ, несумненна, шмат гавораць і асоба самога Макоўлі, і вобразы ягонай пыхлівай жонкі Сары, якая марыць атрымаць мандат сэнатара ад штату Нью-Ёрк, і дзяржсакратара Хрысьціны Кейс, якая люта ненавідзіць «в першую очередь славян, затем индусов, а потом уже мусульман» (с. 40). Дый Моніка Левін, што праходзіць праз усю кнігу віхлястай хадою, таксама цалкам пазнавальная.

Але насамрэч цэнтрам сусьвету ў кнізе зьяўляецца сувэрэнная Рэспубліка Беларусь! У той час, калі Джон Макоўлі не падстаўляе свой чэлес Монічыным пухлым вуснам, ён напружана думае пра Беларусь.

«Мы сделаем все, чтобы в странах, поддерживающих тесные отношения с Россией, и в первую очередь в Белоруссии (sic!), у власти оказались нужные нам люди. И сделаем это, во чтобы (sic!) нам ни обошлось (sic!!!)», — заяўляе прэзыдэнт ЗША падчас сустрэчы з вышэйшымі асобамі войска і разьведкі на с. 21.

«Россия и Белоруссия ведут активную работу с Хусейном», — паведамляе яму жудасную тайну дзяржсакратар Хрысьціна Кейс на с. 40. І працягвае на с. 42: «Оказалось, что Москва находится далеко впереди Содененных Штатов Америки в разработке портативных зарядов электромагнитного действия. По нашим сведениям, главная роль в разработке этого оружия принадлежит Белоруссии, которая обладает мощным научно-техническим потенциалом».

На с. 141 дырэктар ЦРУ Джэймз Уолш (як жа ж без ЦРУ?!), падхоплівае тэму: «Уже сейчас Россия может рассчитывать на безоговорочную поддержку только одной Белоруссии, которую мы обложили со всех сторон. Я выделил из нашего фонда для спецоперации еще шестьдесят миллионов для раскачивания в Белоруссии лодки (sic!). (...) Правда, надо признать, парламенту этой страны, который не признает Европа, неожиданно удалось переиграть нас и восстановить свои права в Межпарламентском союзе, в состав которого входят парламенты почти всех стран мира. Не спорю, здесь есть и наша вина, которая позволила белорусам пробить окно в мир (ізноў sic!)».

Неймавернае веданьне беларускіх рэалій дэманструе і астраном Снайдэр у гутарцы з прэзыдэнтавай жонкай: «Следы марсианской жизни в метеоритах обнаружили российские и белорусские ученые» (с. 159).

Зразумела, што пасля гэтага прэзыдэнт ЗША проста абавязаны запатрабаваць сабе ўсю інфармацыю пра загадкавую краіну, якая абыгрывае ЦРУ, адкрывае сьляды жыцьця на Марсе, падтрымлівае Расею: «Дайте мне как можно более полную информацию о Президенте Лукашенко» (с. 171).

Пільнасць — перш за ўсё!

У нейкі момант здаецца, што Беларусь сапраўды ўяўляе для пагразных у юры ЗША наймаверную небясьпеку. Аўтар успамінае, што ўсё-такі зьяўляецца генэралам, і пачынае дэманстраваць сур'ёзную абазнанасць у богацуюнасьці беларускай арміі:

«— Численность ее составляет сто — сто двадцать тысяч, она прекрасно обучена и вооружена самым современным оружием. У них имеются очень большие запасы вооружения. Во времена Советского Союза Белорусский военный округ был одним из самых мощных. Военно-промышленный комплекс после распада Союза там сохранился. В Белоруссии на оборону работают сотни научных учреждений и предприятий. Не исключено и возвращение в республику ядерного оружия» (с. 171).

Зразумела, што пра гэта ў рамане гаворыць не беларускі Чаргінцаў, а дырэктар ЦРУ. Але ж ён — пэрсанаж! Яму ж аўтар усё гэта расказаў!

«— Мы расцениваем как весьма серьезные шаги России и Белоруссии в военной области. Они наметили ускорить окончательный ввод в строй очень мощной радиолокационной станции «Волга» в районе белорусского города Барановичи, предприняли дополнительные укрепления совместной системы противовоздушной обороны, границы, унификации подготовки военных кадров» (с. 170).

«Следует отметить, что в последнее время сближение Беларуси (о, на с. 278 зьяўляецца правільная назва краіны, адным з вышэйшых кіраўнікоў якой зьяўляецца аўтар! — АЯ) и Югославии идет быстро», — выказвае занепакоенасьць усё той жа Ўолш.

«— Надо предпринять меры, чтобы помешать этому, — озвучено произнес Макоули. — У Беларуси много современного оружия, в том числе лучшие ра-

кеты ПВО — С-300, у них несколько тысяч современных танков, сотни самолетов и артиллерийских систем... А ведь нам, скорее всего, придется вмешиваться в конфликт...» (с. 278).

Перажывае кіраўніцтва ЗША і праз тое, што «Минск распродаст свои огромные арсеналы, доставшиеся ему после распада Советского Союза. Только в текущем году среди известных сделок Белоруссии (зноў!!! — АЯ) фигурируют 19 танков, проданных Северной Корее, 21 бронемашина — Болгарии, 3 танка — Оману, 18 истребителей МИГ-29 и 14 штурмовиков СУ-25 — Перу, 9 танков и 6 вертолетов МИ-24 — Судану» (с. 291). Яшчэ імгненне — і беларускае кіраўніцтва выратавала б Мілошавіча!

Але самае сумнае чакае прэзыдэнта ЗША на с. 287. Тут ён даведваецца, што «один ученый из Беларуси нашел способ сбивать наши ракеты с курса»:

«— Установлено, что белорусский ученый Владимир Валентинович Станилевич, 1944 года рождения, уроженец города Шклова Могилевской области (як жа ж бяз Шклова, даруй, Госпадзі! Shclow абавязкова павінен прысутнічаць у такой кнізе! — АЯ), доктор наук, сделал открытие. Он специалист в области сигналов и вариационного исчисления. В.В.Станилевич смог установить частоту, на которой работает спутниковая система «Навстар», и изобрел прибор, излучающий с земли специальные сигналы, которые лишают «томагавки» связи со спутником. Стоимость такого прибора-«излучателя» около двухсот долларов США. Свое открытие В.В.Станилевич передал Саддаму Хусейну».

І вось жа што сумна! Не дапамагла Хусэйну вынаходка шклоўскага ўраджэнца! Мо няварта наперад давярць танным прыборчыкам коштам у 200 баксаў?

Зьбіраючы «клубнічку»

Але найбольш майстэрства Чаргінцаў-мастака выявілася ў сцэнах, якія выкрываюць заходнюю амаральнасць. Адчуваецца, што над гэтымі сцэнамі Мікалай Іванавіч працаваў асабліва доўга.

«Застелив диван, он (прэзыдэнт ЗША. — АЯ) лег на него и рассматривал медленно приближающуюся к нему Моника. Она была хороша! Чуть полноватое тело было стройным, живот подтянут, груди как два полных комка.

Она двигалась к нему, покачивая бедрами, а он с удовольстви-

ем откровенно рассматривал каждую часть ее нежного тела. Макоули лег поудобнее на спину. Она поняла, что он хочет, и, присев на корточки, начала целовать его шею, грудь, живот, бедра... Гимеев (sic!) нож Джона готов был лопнуть от приятного напряжения, и он тихо сказал:

— Ты — сверху!» (с. 58).

«Она начала нежно и страстно целовать его глаза, губы, шею, грудь. Так и скользили ее полные, чувственные губы вдоль его тела, покрывая все его части поцелуями и легким нежным прикосновением языка (sic!).

Макоули, сдерживая учатившее дыхание, пошутил:

— Интересно, как со стороны выглядит голый Президент Соединенных Штатов?

А Моника, усаживаясь на него, загоняя в себя его горячий, возбужденный меч, прерывисто дыша, впервые назвала его просто по имени» (с. 79).

Не саступае містэру Макоўлі і місіс Макоўлі.

«Совершенно голые, они занимались любовью. На одной из них (фатаграфій. — АЯ) Хаммер лежит на спине, держа за обе груди Сару, а она сидит на нем. На второй фотографии съемка делалась со стороны. На снимке Сара стоит на четверень-

ках, а он вставляет свой член сзади» (с. 147).

Праўда, здымкі аказаліся сфальсыфікаванымі. Экспэрт на судзе шчыра заявіў: «По характерным признакам я пришел к выводу, что половой член не принадлежит мистэру Майклу Хаммеру. Одновременно я пришел к выводу, что этот член в силу его нестандартности, скорее всего, принадлежит мужчине африканского происхождения из племени бушменов в Намибии» (с. 204).

Ёсьць шмат чаго на сьвеце, дружа Гарацьіе, што невядома нашым мудрацам!

А вось Мікалаю Іванавічу Чаргінцу вядома. Наўрад ці ён асабіста вымяраў чэссы бушманаў, падлічваючы сярэднеарытмэтычны памер «годнасьці» мужчын племені, але да апісаньня эратычных сцэн ён, здаецца, рыхтаваўся ўсё жыцьцё.

Ці то Швэйк, ці то вольнапісаны Марак у неўміручым Гашакавым рамане называлі бяскрыўднага імператара Аўстрыі «дзедам Прагулкіным». Чытаеш гэтыя і іншыя сцэны, па-майстэрску напісаньня генэралам Чаргінцом, і разумееш: «Эмануэль» адпачывае, калі такая кніга выходзіць з-пад пяра якога-небудзь беларускага «дзед Пар-

нушкіна».

І ён яшчэ абурэецца, што яго не пускаюць у ЗША! Ён жа першы пачаў!

«Насьмешка горкая падманутага сына...»

Я сапраўды лічу пісьменьніка Чаргінца чалавечым нязлым і па-свойму прыстойным. Ён жа і гэтую самую кнігу пісаў для таго, каб сумленна выказаць сваё разуменьне таго, што ёсьць сучаснай Амэрыкай. Так ён сабе яе ўяўляе. Там прэзыдэнты п'юць віскі, закусваючы яго лімонам, чырвонай ікрой і «кусочкам мяса» (згадваецца двойчы). Там толькі і размоваў, што пра сэкс і войны. Там па тэлефоне трэба гаварыць «хэлоў» — нават калі ўсё астатняе гаворыцца на расейскай мове. Краіна такая.

І сэкс у кнізе далёка ня лішні. Пісьменьнік Чаргінец начытаўся аповедаў генэрала Чаргінца пра інфармацыйную бяспеку краіны і паспрабаваў выкарыстаць мэтад «дваццаць пятага кадра». Багацьце эратычных і напярнаграфічных сцэн у рамане — як нажыўка, якую павінен заглянуць няшчасны чытач. А праз кожныя дваццаць-трыццаць старонак яму паралельна — вуснамі дырэктараў ЦРУ і іншых дасьведчаных асоб — бу-

дуць паведамляць пра магутнасьць і веліч Рэспублікі Беларусі. Мо і ўдасца празамбаваць. Пахвальная ж мэта, праўда?

Так, Чаргінец — ня Быкаў. Але ж пры жыцьці Быкава ён у літаратуры і не прэтэндаваў на першую ролю. Ведаў сваё месца. А цяпер Быкава няма. Няма найвышэйшага маральнага аўтарытэту. Алесь Пашкевіч, можа, для генэрала такім аўтарытэтам павінен быць? Не. І Мікалай Іванавіч, які пры жыцьці Быкава іншы раз нават хадайнікам за ўсіх пісьменьнікаў перад вышэйшай уладай выступаў, цяпер робіцца кіраўніком раскольнікаў.

Не хацеў ён гэтага, хутчэй за ўсё. Але давалося. Сталін сказаў некалі Фадзееву: «У мяне няма для вас іншых пісьменьнікаў». Лукашэнка — ня Сталін, ён на такое глупства ўвагі не зьвяртае. Альтэрнатыўны Саюз пісьменьнікаў усё роўна быў бы створаны. Ня Скобелеву ж яго ўзнацьваць?!

Цяпер кнігі Мікалая Іванавіча напэўна будуць уключаны ў школьную праграму. Іх экранізуюць, інсцэніруюць, выдадуць гіганцкімі тыражамі. Сам Прэзыдэнт (не ЗША, канечне) будзе чытаць сваёй унучцы ўголас пра прыгоды свайго амэрыканскага «калегі». А школьнікі паставяць

у тупік маладую настаўніцу пытаньнем:

— Мар'іванна, а што такое «гімееў нож»?

І паспрабуй не адкажы! Трэба адказаць.

Таму на пытаньне адной з гераіняў «Тайны Авальнага кабінэту», якая цікавіцца, дзе знаходзіцца Беларусь (с. 108), мы, падобна да Сары Макоўлі, што здымае ў канцы кнігі парык, здымаем зь сябе псеўданім, падпісваемся сваім сапраўдным імем і таксама вымушаны адказаць:

— Там, пані Элеанора, дзе працы генэрала Чаргінца лічацца літаратурай, сам ён — калі не найлепшым, дык галоўным беларускім пісьменьнікам, а кіраўнік дзяржавы мае права вызначаць, які менавіта дэпутат будзе камандаваць літаратурнымі часопісамі.

Там, у мінулым.

І ў гэтым — галоўная тайна Авальнага кабінэту.

Аляксандар Фядута,
чытач

Чаргінец Н.И. Тайна Овального кабинета. Политический детектив. — Минск: Мастацкая літаратура, 2001. Наклад 3 000 экзэмпляраў.

Джынсы ці джынса?

На рэвалюцыю — каляровую, расьлінную, тэкстыльную — трэба пакуль што забыцца. Піша Віталь Тарас.

З часам нават самая арыгінальная ідэя ператвараецца ў штамп. А калі штампам злоўжываюць, гэта можа выклікаць усеагульнае раздражненне. Так адбылося з каляровымі рэвалюцыямі. Спроба надаць тэрміну сьвежасьць і нацыянальны калярыт прывяла журналістаў і палітыкаў сьпярга да вынаходак у сфэры калярыстыкі, а потым — у батаніцы.

Дайшла чарга да тэкстыльнай прамысловасьці — прапанавана ўзяць на ўзбрасьне слова «джынсавы». Але яно таксама нагадвае нешта знаёмае, хоць і крыху падзабытае... Рэвалюцыю ў Чэхаславаччыне ў 1989-м называлі «аксамітнай» (па-чэску — «вэльэзтавай»). Такім чынам, кола замкнулася. Аksamітная рэвалюцыя пасьля шэрагу розных трансфармацый ператварылася ў джынсавую.

Праўда, дыстанцыя паміж гэтымі паняццямі прыкладна такая ж, як паміж падзеямі ў былой Чэхаславаччыне ды сучаснай Беларусі.

Словазлучэньне «аксамітная рэвалюцыя» ўспрымалася як вельмі ўдалае і арыгінальнае таму, што яно спалучала ў сабе неспалучальнае. І ў гэтым была парадасальная сутнасьць новай зьявы — рэвалюцыі бяз гвалту, без крыві, рэвалюцыі без рэвалюцыі. Але пры ўсім гэтым — рэвалюцыя. Бо зьмены ў грамадзкай сьвядомасьці і ў грамадзкім ладзе пятнаццаць гадоў таму адбываліся сапраўды эпахальныя й незваротныя. Хто б і што ні гаварыў пра перажыткі камунізму ў краінах былога сацыялістычнага лягеру, уявіць вяртаньне гэтых краінаў да камунізму, ды яшчэ савецкага кшталту, немагчыма.

З гэтага гледзішча «каляровыя рэвалюцыі» новага тысячагодзьдзя былі яшчэ больш мяккія — ні пра якое ламаньне грамадзкай сыстэмы ў Грузіі, ва Ўкраіне, а тым больш у Кіргізіі гаворкі не ішло. Тым ня менш, масы ўдзельнічалі ў гэтых

«электаральных рэвалюцыях» пад дэмакратычнымі лэзунгамі. Якія б задачы ні ставілі перад сабой нацыянальныя эліты, незалежна ад таго, хто б і як ні скарыстаўся вынікамі рэвалюцыі, факт палягае ў тым, што лэзунгі дэмакратыі аказаліся прывабнымі для мільёнаў людзей.

Мара савецкага чалавека

Што ж, на думку цяперашняй беларускай апазыцыі, можа й павінна прывабіць людзей — тым больш пры адсутнасьці дакладна сфармуляванай перадвыбарнай праграмы? Сёньня людзьм прапанаваны ў якасьці сымбалю, здольнага аб'яднаць усіх людзей добрай волі, джынсы. Але ў сучаснай расейскай мове ёсьць вельмі падобнае паводле гучанья слова «джынса», і азначае яно прыкладна тое ж, што «туфта» — гэта значыць нешта неспраўднае, таннае. Думаецца, той, хто хацеў увесці слова «джынсавы» ў сучасны палітычны кантэкст, пра гэта не падумаў. Хутчэй за ўсё, гэты сымбаль не зьяўляецца прадуктам дзейнасьці нейкіх палітэханлягаў, а нарадзіўся зусім выпадкова, спантанна — як праява настальгіі па часах перабудовы.

Менавіта тады, пры канцы 1980-х, джынсы зрабіліся свайго роду прыметай нефармалаў, інтэлектуалаў, артыстаў, рэвалюцыянераў і ўвогуле людзей свабодных прафэсій. Да гэтага ў СССР джынсы былі прыметай заможнасьці. Яны былі прадметам дэфіцыту, прадметам мараў савецкага чалавека. За імі ганяліся, іх куплялі на чорным рынку за шалёныя грошы. Успамінаецца, як сакратар камсамольскай арганізацыі Белдзяржтэлерадыё пазбавіўся сваёй пасады пасьля таго, як прывёз з камандзіроўкі на Брацкую ГЭС (як тады казалі — адну з ударных будоўляў камунізму) чамадан джынсаў і выгадна прадаў іх калегам па працы.

У тэя часы нарадзіўся жарг пра багатага грузіна, які патрабаваў у зубнога тэхніка за любыя грошы ўстаўці яму не залаты і ня плятынавы зуб, а джынсавы!

Такім чынам, заклікаючы да «джынсавай рэвалюцыі», лідэры апазыцыі, як падаецца, ня надта сабе ўяўляюць, да каго канкрэтна яны апэлююць і што хочуць

сказаць. Камусьці гэта можа падацца дробным чапляньнем да слоў. Але насамрэч гаворка вядзецца ня толькі пра слова (зброю палітыка), але і пра нешта значна больш істотнае — пра тое, што стаіць за словамі.

Бі першы, Фрэдзі!

Пакуль апазыцыя сама ня вызначыцца, чаго яна хоча ад дэмакратычнага электарату і чаго чакае ад выбарцаў: ці падтрымкі на выбарах, ці шырокіх акцый грамадзкага непадпарадкаваньня, прыхільнікі апазыцыі таксама ня будуць ведаць, чаго ад іх хочуць і што ім, уласна, трэба рабіць. Чаму, напрыклад, трэба ісьці на выбары, калі апазыцыя заяўляе, што яны будуць сфальсыфікаваныя, што вынік іх загадзя вядомы і што ў краіне ўвогуле сфармаваўся таталітарны рэжым, які ня церпіць ніякай апазыцыі ды іншадумства? У апазыцыі няма ўпэўненасьці, што беларускія грамадзяне, незадаволеныя рэжымам, гатовы ўзяць удзел у масавых акцыях пратэсту? Але ж тады ня трэба да гэтага заклікаць. Як вучаць стваральнікі клясычных вэстэрнаў, той, хто ўзяў у рукі рэвальвер, не павінен пагражаць ворагу тым, што будзе зараз страляць, інакш яго самога застрэляць першым. Адзін з папулярных у Савецкім Саюзе імпартных фільмаў так і называўся: «Бі першы, Фрэдзі».

Дарэчы, дзякуючы героям вэстэрнаў — каўбоям, якія насілі джынсы ў якасьці рабочай вопраткі, — гэты стыль адзеньня й

Новых ідэй не шукаюць у сэканд-хэндах.

зрабіўся папулярным ва ўсім сьвеце. Аднак папулярнымі героямі кіно іх зрабіла не экзатычная вопратка, а іхны стыль паводзінаў — рашучасьць, мужнасьць, высакароднасьць, любоў да свабоды.

Жыцьцё не кіно. Сьмешна было б заклікаць лідэраў беларускай апазыцыі стана-

віцца падобнымі на каўбояў Мальбара. Але й падабенства з шэкспіраўскімі пэрсанажамі нахштальт Гамлета беларускім палітыкам папулярнасьць у шырокіх масах наўрад ці прынясе. Увязьўшыся ў палітыку, ня трэба пытацца, быць або ня быць.

Можна пасьмяяцца, напрыклад, з Пазьняковай прапановы прыйсьці ў дзень выбараў пасьля галасаваньня на цэнтральную плошчу Менску і прывесці да прысягі новаабранага ўсенароднага лідэра. Можна называць гэтую ідэю ўтапічнай, адарванай ад рэальнасьці. Але гэта, прынамсі, дакладная й зразумелая схема дзеяньняў, якая ня проста мадэлюе нейкі варыянт падзей, а пэўным чынам праграмуе разьвіцьцё гэтых падзей — ва ўсялякім выпадку, нацэльвае людзей на канкрэтныя дзеяньні. Упэўненасьць у посьпеху — палова посьпеху... Такую ўпэўненасьць (ці самаўпэўненасьць) заўсёды дэманстравалі Напалеон, Ленін, Кастра. Яе звычайна дэманструе дзейны кіраўнік Беларусі. Сёньня ён выразна нэрвувецца, паказвае, што і яму страх паразы не чужы. Цудоўна! Але што дэманструе тым часам апазыцыя? Джынсы і сваю любоў да іх?!

За работу, таварышы!

Што й казаць, інтэлектуал у паншаным джынсавым касцюме, у акуларах, з барадой і доўгімі валасамі — пэрсанаж сымпатычны й дарагі сэрцу такога самага старога інтэлектуала. Аднак учарашніх дысьдэнтаў, гіп і рокераў ня трэба пераконваць у перавагах дэмакратыі над дыктатурай. Савецкая ўлада заўсёды з чымсьці і кімсьці ваявала на побытавым узроўні — са стэлыягам, «валасаікамі», лысымі. Ня выключана, што і ў беларускіх школах ды ВНУ хутка пачнуць змагацца за правільны стыль адзеньня й прыстойны паводзіны, сачыць за даўжынёй спадніцаў і валасоў. Але сёньня пакуль яшчэ самае страшнае для ўладаў — гэта думкі. Жаданьне думаць і гаварыць па-беларуску ўспрымаецца ўладамі як варожыя паводзіны, як чужы сьветапогляд, здольны падарваць дзяржаўны лад, дыскрэдытаваць яго перад усім сьветам. І яны не памыляюцца.

Насамрэч ня важна, у што апранацца. У 1968-м у чэскія студэнцкія аўдыторыі прыходзілі інтэлектуалы, лідэры Прагскай вясны. Толькі вельмі нямногія зь іх тады апраналіся так, як будучы прэзыдэнт краіны драматург Гавал — у швэдэр і джынсы. Большасьць былі апрануты ў строга касцюмы, галыштукі, чаравікі. Але яны гаварылі са студэнтамі на зразумелай ім мове, з гумарам размаўлялі на самыя сур'ёзныя тэмы — і аўдыторыя адказвала ім радасным рогатам, усхваляванасьцю й прызнаньнем.

Ня ў джынсах рэч і ня ў тым, на чым яны трымаюцца, а ў тым, што людзі носяць на плячах.

Нават бальшавікі, якія не вызначаліся цярдлівасьцю й талерантнасьцю, разумелі важнасьць падрыхтоўчай працы ў народных масах і не ўхіляліся ад яе (нагадаем, што большасьць бальшавікоў паходзілі з разначынцаў і апраналіся ў скуранкі — тагачасны аналяг джынсаў). Марыць, што большасьць беларускіх выбарцаў пойдучы за інтэлектуаламі зь іміджам савецкіх фізыкаў і лірыкаў узору 1960-х — 1970-х, значыць лунаць у рамантычных воблаках. Параза Шушкевіча і Пазьняка на прэзыдэнцкіх выбарах-1994 гэта засьведчыла.

На рэвалюцыю — каляровую, расьлінную, тэкстыльную — трэба пакуль што забыцца. Толькі цяжкая штодзённая праца з электаратам здольная нешта зьмяніць. Працы хопіць і фізыкам, і лірыкам. Наўрад ці гэтая праца нешта зьменіць у грамадстве ўжо заўтра. Але, тым ня менш, пачынаць гэтую працу трэба было яшчэ ўчора.

Джынсы — зручная вопратка. І ня больш за тое. А што стане сымбалам сёньняшняй Беларусі — гэтае пытаньне лепей пакінуць будучым прамудрым гісторыкам...

Юлія Дарышкевіч

«Даты, імёны, падзеі, прозьвішчы»

Апошняя прыжыцьцёвае інтэрвю Франціша Бартуля.

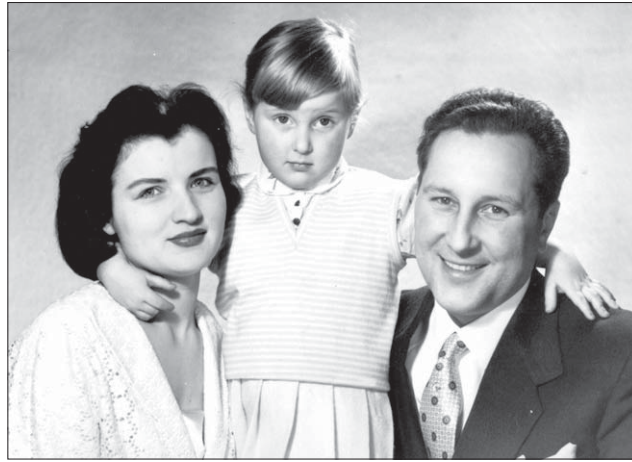
Нарадзіўся я ў 1918 г. у вёсцы Бязозкі. Чароўныя краявіды нашай вёскі складалі некалькі азёраў, якія ўліваліся ў магутную Дзвіну, — няшмат у сьвецце такіх прыгожых, казачных мясцінаў. За дзесяць кілямэтраў ад нас, цераз раку, узвышаліся купалы полацкіх сабораў. Нягледзячы на тое, што да старажытнай беларускай сталіцы было рукой падаль, магчымасьці наведваць Полацк мы ня мелі. Лёс так склаўся, што нарадзіўся я на тэрыторыі Латвіі. Аднак латышоў у Бязозках не было — толькі беларусы, але яны былі не патрыятычныя, зрусіфікаваныя.

Бацькі — Аляксандар і Адэля — былі непісьменныя, усё жыццё працавалі на гаспадарцы. Старэйшага брата Валента я ня ведаў — ён памёр да майго нараджэньня. Вінцэты служыў у латвійскай і савецкай арміях, памёр пасля Другой сусьветнай вайны. Цяпер жывуць толькі брат Янка ды сястра Марыя.

Ад 1934 г. (пасля пераварту, ажыцьцёўленага прэзыдэнтам Карлісам Ульманісам. — «НН») латыскія ўлады пачалі жорсткі наступ на ўсё бела-

рускае — зачынялі беларускія школы, нават размаўляць на роднай мове не дазвалялі. Латвійскі шавінізм адчуваўся вельмі востра. Савецкая ўлада, што прыйшла ў 1940-м, беларускія школы адчыніла, але нацыянальная палітыка аказалася зьвязай часовай і нетрывалай. Пачалі арыштоўваць і рэпрэсваць таленавітых і адукаваных людзей, а беларусізацыя зьмянілася русіфікацыяй. Камуністы дзеля сваіх мэтаў выкарыстоўвалі беднякоў — у эканамічным сэнсе незалежная Латвія пачувалася вельмі добра, аднак беларусы, у адрозьненне ад латышоў, зямлі мелі мала й жылі значна горш за іх. Таму наймаліся да латышоў на працу — іх няшмат было ў Бязозках, таму працоўных рук не хапала.

У 1937 г. я скончыў у Дзвінску сярэдняю школу, празь нейкі час — Віленскую настаўніцкую сэмінарыю. У 1940 г. быў мабілізаваны ў савецкую армію. Пасьля пачатку вайны трапіў у нямецкі палон у Шчэціне, што на Балтыцы. Аднак дзякуючы таму, што вонкава ня быў падобны на тыповага савецкага салдата й добра

Франціш Бартуль з жонкай Верай і дачкай Ганнай.

ведаў нямецкую мову, немцы прызначылі мяне ў лягеры перакладчыкам. Зь лягеру я і ўцёк. Паехаў на вакацыі на Радзіму й не вярнуўся.

Прыехаў да бацькоў у Дзвінск і там пачуў, што ў Менску арганізоўваецца афіцэрская школа. Ірвануў туды — «зробленыя» беларусы, такія, як я, думаю, нават больш фанатычныя за сапраўдных. Камэндантам школы быў Віктар Чабатарэвіч. Прозьвішчаў іншых выкладчыкаў і сваіх калег, на жаль, ня памятаю — з гадамі шмат чаго пазабывалася ды пераблыталася. Даты, імёны, падзеі, прозьвішчы... Чалавек я ўжо зусім не малады, хаця фізычна, дзякаваць богу, пачуваюся някепска.

Потым у Менску праца-

ваў перакладчыкам пры галоўным штабе Франца Кушала — вельмі паважнага, спакойнага чалавека. Па працоўных справах часта спатыкаўся і з Радаславам Астроўскім. Добра ведаў я і Ёсевалада Родзьку — вялікага беларускага патрыёта, жыцьцё якога скончылася вельмі трагічна. Роўна як жыцьцё тысяч ягонах калег і паплечнікаў. Трэба канстатаваць, што беларусы не былі так добра арганізаваныя, як латышы ці літоўцы, і кожны крок даваўся нам з цяжкасьцямі.

З набліжэньнем Чырвонай Арміі мы пераехалі ў Кёнігсбэрг, дзе я працаваў у Камітэце самапомачы: сустракаў беларусаў, якія прыйжджалі без дакумэнтаў. Потым адтуль, разам з

Родзькам, мы ўцяклі. Біскуп Бяляслаў Слосканс дапамог мне здабыць папэры, маючы якія, я мог вольна перамяшчацца па Нямеччыне, бо мае вайсковыя дакумэнтны мяне б загубілі.

З Кёнігсбэргу я накіраваўся ў Баварыю, дзе вывучаў філязофію ў Мюнхэнскім каталіцкім унівэрсытэце. Правучыўся год і пераехаў у Рым, уладкаваўся ў Грыгарыянскі ўнівэрсытэт на той жа філязофскі факультэт. Вучыўся разам са мною Янка Садоўскі (1926—1982), які памёр у Канадзе. Асяродзьдзе там было чыста польскае, але нас, некалькіх беларусаў, апякаў пралат Пётра Татарыновіч — беларускі патрыёт, якіх сьвет ня бачыў. Гэта ж ён заснаваў у Ватыкане беларускае радыё. Жыць у Італіі мне падабалася — шыкоўны горад, прыемныя людзі. Але там не застаўся — падаўся ў Ангельшчыну — айцец Часлаў Сіповіч рабіў там каліясальную беларускую справу, сьцягваю суайчыннікаў з усяго сьвету. Падаўся ў камітэт працы, дзе пачуў: «Са сваёй адукацыяй ты тут і цэнта не заробіш». Што ж, мушу перавучацца. Здабыў спецыяльнасьць тэхніка-дантыста, добра ўладкаваўся на працы. У ЗША мяне вы-

цягнула жонка, я з завальненнем застаўся б у Эўропе. Што да беларускага жыцьця, то ў Ангельшчыне яго было пасіўным (Франціш Бартуль у 1949—1950 гг. узначальваў Згуртаваньне беларусаў Вялікабрытаніі. — «НН»). Можна, саветаў людзі баяліся ці што? Я ж супраць гэтых самых саветаў меў моцны аргумэнт — латыскі пашпарт. У Штабах (Ф. Бартуль пераехаў у ЗША ў студзені 1956 г. — «НН») да выхаду на пэнсію працаваў па сваёй другой спецыяльнасьці, меў уласны бізнэс — валодаў стаматалягічнай лябараторыяй. Актыўную працу скончыў каля дзесяці гадоў таму.

З жонкай Верай, якая паходзіць з-пад Гомелю, мы ажаніліся ў Ангельшчыне. Маём дваіх дзяцей. Дачка Ганна — доктар стаматалёгіі, замужам за вядомым беларусам Сержуком Сокалавым-Воюшам. Сын Антон — аптэкар. Ганаруся, што дзеці, асабліва дачка, цудоўна размаўляюць на роднай мове. Сумна, аднак, але ў ЗША беларуская справа замірае: старыя адыходзяць, а большасьць маладых эмігрантаў цікаваць толькі грошы...

Запісаў Аляксандар Адзінец, Нямеччына

Пракуратура дбае пра гістарычную спадчыну

Пракуратура Віцебскай вобласці зрабіла праверку помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны. У «Рэкамэндацыі аб ліквідацыі парушэньняў заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны», падпісанай намесьнікам пракурора М.Кашпарам, пералічваюцца факты парушэньняў — несанкцыянаваныя раскопкі, адсутнасьць ахоўных зонаў ды абавязальстваў. Піша Адам Воршыч.

Супрацоўнік пракуратуры Дзьмітры Рудакоў у інтэрвю «НН» зазначыў, што праверка ладзілася з ініцыятывы самой пракуратуры: «Падумалі, што ў гэтай сфэры могуць быць парушэньні, і вырашылі правесці праверку. І вось атрымалі такія вынікі». Выяўлена некалькі дзясяткаў парушэньняў — ад Браслава да Віцебску. Вінаватых — мясцовыя ўлады ды камунальныя службы.

У парку ў Бешанковічах мясцовае жыллёва-камунальнае прадпрыемства праводзіла несанкцыянаваныя работы, на паштовай станцыі XIX ст. у в.Кузьміно Гарадоцкага раёну мянялі страху без дазволу Мінікультуры ды навуковага кіраўніцтва работамі. На Браслаўшчыне вядуцца несанкцыянаваныя раскопкі: на замчышчы ў Дрысьвятах, на высьпе Замак, у Іказьні. У самім Браславе

разбураецца драўляны калодзежны шацэр XIX ст., на Замкавую гару гораду бескантрольна езьдзяць машыны, разбураючы культурны слой.

Высьветлілася таксама, што не падпісаліся дакумэнтны на сядзібна-паркавы комплекс XIX ст. у в.Вопытная Дрысенскага раёну (ААТ «Верус»). Хоць будынак ужо ў аварыйным стане, аніякіх захадаў для яго ратаваньня ня робіцца. Няма абавязальстваў і на сядзібна-паркавы комплекс у Опсе і вадзяны млын канца XVIII — пачатку XIX ст. у Зараччы (Браслаўскі раён). На млыне ў Опсе праламліўся дах і разбураюцца сьцены з каштоўнай мазаікай. Разбураецца сядзіба ў Відзах-Лаўчыньскіх на Браслаўшчыне, у якой цяпер месціцца школа. На непрацоўным бровары ў Таронкавічах (Лепельшчына) правалі-

Базылянскі кляштар у Воршы. Пяць гадоў таму тут можна было жыць. Праваслаўная царква, якой ён перадаецца, дагэтуль не падпісала ахоўныя абавязальствы.

лася шыфэрная страху, струхлелі драўляныя сьцены. Аднак яго ўладальнік — прадпрыемства «Грыгаравічы» — ня рупіцца пра захаваньне будынку.

Сярод парушэньняў заканадаўства пракуратура называе і проста адсутнасьць ахоўных дошак на гістарычных помніках, як у в.Кузьміно на згаданай паштовай станцыі і на касьцёле XIX ст. у

в.Рамні Гарадоцкага раёну.

Парушэньні выяўлены нават у Віцебску і Полацку. Полацкі ўнівэрсытэт, рамантуючы перададзены езуіцкі калегіюм, зьнішчае падлогу паліткі XIX ст. Летась тамсама былі зьнішчаны драўляныя ваконныя і дзьвярныя праёмы.

Базылянскі кляштар XVIII ст. у Воршы, згаданы ў пракурорскай рэкамэндацыі, знаходзіцца ў ста-

не перадачы праваслаўнай царкве: 18 кастрычніка аршанскі благачынны прыняў будынак, празь месяц мусілі падпісаць ахоўныя абавязальствы. Аднак дагэтуль сьвятар не падпісаў дакумэнт: то часу няма, то самога ў горадзе. Са сьнежня зымы 2003 г. будынак стаіць без страхі й паступова трухлее. Яшчэ адна-дзьве такія зымы — і будынак рэстаўраваць будзе немагчыма. А пяць гадоў таму тут можна было нават жыць.

Нават у абласным цэнтры, Віцебску, разбураюцца гістарычныя будынкы па вул.Дзімітрава, Партызанскай, 3, на Смаленскай плошчы, 12.

Паводле слоў Дз.Рудакова, адказ на пракурорскую праверку з аблыканкамму быў хуткі: чыноўнікі прызналі парушэньні ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны й папрасілі час на выпраўленьне хібаў. «Шмат дзе не былі падпісаныя нават ахоўныя абавязальствы — цяпер іх падпісваюць».

Аднак хацелася б больш рапучых дзеяньняў з боку пракуратуры, а ня толькі рэкамэндацый. Мала пералічыць вінаватых — пракуратура мусіла б распачаць крымінальныя справы па фактах парушэньня закону. Каб у іншых абласцях баяліся.

Фатамост «Менск—Бэрлін»

У Бэрліне адкрылася выстава маладых фотамастакоў зь Нямеччыны і Беларусі. Наступны прыпынак — Менск.

За часамі ГДР тэрмінам «Kirche von unten» (скарочана «KVU», у перакладзе — царква, якая ідзе ад «нізоў») называлі нефармальны саюз царквы і вальнадумнай інтэлігенцыі. Дысыдэнты маглі адносна свабодна абменьвацца думкамі ў памяшканьнях, якія належалі царкве, бо яна таксама была нездаволеная рэжымам. Цяпер у Нямеччыне дэмакратыя, у адрозьненне ад не такой ужо й далёкай Беларусі, чые мастакі нярэдка маюць больш шанцаў паказаць свае працы на Захадзе, чым на радзіме. Таму беларуская андэрграўнд-культура паціху-патроху, але прабівае шлях у агульнаэўрапейскую прастору свабоднага мастацтва. Так, 25 лістапада ў бэрлінскім кло-

бе «KVU» ў раёне Прэнцлаўэр-Бэрг адчынілася супольная выстава пасьці беларускіх і нямецкіх фотамастакоў і фотакарэспандэнтаў «Бэрлін—Менск. Альтэрнатыўныя погляды».

«KVU» — клуб моладзевы і нефармальны, таму запрошаныя фатографы цалкам адпавядаюць яго іміджу. Двое — Кай Анакер-Сантаровіч і Фолькер Барнт — нарадзіліся ў Нямеччыне, трое — Максім Шумілін, Міхаіл Лешчанка і Ксёня Мурач — жывуць у Беларусі, яшчэ двое — Андрэй Логінаў і Зьміцер Ляльчук — знаходзяцца ў творчым пошуку паміж дзьвюма краінамі. Арганізавала выставу група аднадумцаў, якіх лучаць супольныя інтарэсы і даўняе сяброўства, завязанае ў розных пунктах на лініі Менск—Бэрлін. Правесці выставу дапамог нямецкі фонд Робэрта Боша.

Выстава ў Бэрліне — гэта погляд маладых мастакоў і журналістаў на Беларусь праз вочка фотааб'ектыва. На адкрыцьці

выставы 25 лістапада быў сапраўдны аншляг — каля 300 наведвальнікаў. 28 лістапада, падчас заключнай дыскусіі, арганізатары налівалі боршч ды накладалі ў талеркі дранікі з грыбамі ды мясам. Імпрэзы такога кшталту — дадатковая нагода пераканацца, што кола людзей, якія жывуць у Нямеччыне але шчыра цікавяцца Беларуссю, досыць шырокае.

Праект будзе мець працяг у Менску. Тыя самыя фатографы прэзэнтуюць сталічнай публіцы свой погляд на Нямеччыну. Адкрыцьцё выставы — 23 сьнежня а 18-й гадзіне ў незалежнай менскай арт-галерэі «Падземка» (праспэкт Скарыны, 43). Як кажа Ганна Анакер-Сантаровіч, адна з арганізатарак выставы, «Падземка» — адзінае месца ў Менску, дзе можна выстаўляць андэрграўнднае мастацтва без праблем зь бюракратыяй.

Алесь Кудрышкі, Бэрлін

Наймалодшыя наведнікі выставы, пачаставаўшыся дранікамі, зладзілі танцы.

«Рок-кола» расставіла ўсіх па месцах

У Полацку прайшоў 15-ты фэст «Рок-кола» з удзелам сарака камандаў.

Мясцовыя, менскія, маладачанскія, віцебскія, магільёўскія, бабруйскія... Галоўнае адрозьненне ад «Басовішча» — разнастайнасьць стыляў. Джаз-рок, гардкор, інструментальная музыка. Фэстываль падтрымалі гарадзкія ўлады, што бывае рэдка. Першы прыз — электрагітару — атрымаў этна-блэзававіцебскі гурт «Восьмы дзень».

Ляўрэатамі таксама сталі «Таварыш Маўзэр» (Магілёў), «Індра» (Полацак), «Primus Inter Pares» (Наваполацак). Старшыня журы Юры Цыбін запрасіў усіх удзельнікаў «Рок-кола» актывна падаваць заявы на ўдзел у «Рок-каранацыі», якая мае адбыцца пры канцы студзеня.

На гала-канцэрце выступілі «N.R.M.» — гэта іхны першы канцэрт у Полацку.

Арганізатар «Кола» Сяргей «Аніса» Анішчанка плянаваў сьлэта зь ім разьвітацца. Але гэтага не далі зрабіць музыкі. А прадстаўнікі ўладаў са сцэны гаварылі пра трываласць традыцый полацкага року.

Сяргей Будкін

Магілёўскія глюкі

Новы лідэр «Тузіна гітоў», магільёўскі гурт «Глюкі», узнік у 1998, але толькі сьлэта запісаў дэбютны альбом — «Humanoid». «Глюкі» маюць шалёныя рата-

цыі на тамтэйшай FM-станцыі «Наша радыё», і ў іх ёсьць шанцы паехаць на расейскае «Нашествие».

Дыск «Humanoid» цалкам складаецца зь песьняў на беларускай мове. Прэзэнтацыя адбудзецца 9 сьнежня.

Гурт вылучаецца сваім стылем — каліфарнійскі панк, — рэдка ў Беларусі. Экспэрт «ТГ» Сяргей Дубавец лічыць, што «Глюкі» зь песьняй «Ападкі» справядліва займаюць першае месца: «Бо гэта гіт, гатовы прадукт, загорнуты».

СБ

Вынікі 40-га туру «Тузіну гітоў»

18 лістапада — 1 сьнежня
www.music.fromby.net

1. «Глюкі». «Ападкі» — 377.
2. «Сьцяна». «Можна быць» — 322.
3. «Айша». «Зь вераю» — 293.
4. «Палац». «Праваджала маці сына» — 265.
5. З.Вайцюшкевіч і «WZ-Orchestra». «Сьвята ў вёсцы» — 257.
6. «Tav.Mauzer». «Брудная вада» — 245.
7. «Беларускія Песьняры». «Вочы цёмна-сінія» — 234.
8. «Žygmont VAZA». «ContraБанда» — 229.
9. «Pomidor/off». «Шабаны» — 227.
10. «Divina Enema». «Празь цэму...» — 222.
11. «Тарпач». «Радыцяця» — 214.
12. «Siver» feat. Кулінковіч. «Рэчы хатнія» — 203.

Вынікі туру камэнтую Сяргей Дубавец.

Праслухаць песьні можна ў Інтэрнэце на сайце праекту «Тузіну гітоў» і ў радыёэтэры штопятніцу на хвалях радыё «Менск» (92,4 FM) у 23.00 у праграме «Тузіну гітоў з Алегам Хаменкам».

Бацька экзыстэнцыялізму

Філёзаф Валянцін Акудовіч на 150-годзьдзе са сьмерці Сэрэна Кіркегара, заснавальніка экзыстэнцыялізму.

Богу ўсё можна

«Вера Кіркегара ў Бога ня ведала межаў. Ён змог зразумець Бога ня толькі як таго, хто ўсё можа, але як і таго, каму ўсё можна. Таму любі Бога і не губляй веры ў Яго — нават калі растрэпачыцца ўвесь сьвет і расплавацца ўсе элемэнты, ты павінен верыць». Кіркегар жорстка крытыкаваў афіцыйную царкву за тое, што ў ёй нічога не засталася ад сапраўднага хрысьціянства. Сёньня не хапае «свайго Кіркегара» Расейскай праваслаўнай царкве, асабліва ў Беларусі.

Няма прарока ў сваім часе

«Да Кіркегара эўрапейская філязофія не зьвярталася ўвагі на прыватнага чалавека, займаючыся — за выняткам Сакрата — унівэрсальнымі складнікамі сьвету. Кіркегар быў першы, хто заклаў падваліны філязофіі «ўласна чалавека» (пазыней яе называць экзыстэнцыялізмам). Цікава, што на «дацкага Сакрата» забыліся амаль адразу пасьля яго сьмерці. У біяграфічным слоўніку філёзафаў, выдадзеным у 1879 г. у Капэнгагене, не падалі імя свайго самага знакамитага філёзафа. І толькі на пачатку XX ст. нямецкія інтэлектуалы зьвярнулі ўвагу на творчасць Кіркегара, якога цяпер увесь сьвет вызнае за «бацьку» экзыстэнцыялізму».

Кіркегар: «Супрацьлегласць граху — гэта няцнота, а свабода».

Беларус для Кіркегара

«Бадай, толькі адзін «беларус» мог стаць цалкам адэкватным «прэсанажам Кіркегара» — Фёдар Дастаеўскі (і сам, і ягоныя героі). Дый тое таму, што ў ім нічога не засталася тыпова беларускага. Мы — анталіягичны народ. Мы — зямля, камень, дрэва... Дрэва дзе вырасла, там і стаіць. І толькі хіліцца пад бурай у той ці

іншы бок. Канчэўскі стварыў цудоўную мэтафару беларускага кону — «адвечны шлях», — якую можна чытаць па-рознаму. У мяне свой варыянт: беларускі кон — гэта шлях бяз руху па шляху».

Роспач робіць чалавека чалавекам

«Паводле Кіркегара, пчасьлівы, задаволены сабой і жыцьцём чалавек — гэта толькі «балванка» чалавека. Такімі «балванчыкамі» былі Адам і Ева ў Эдэме. І толькі калі Бог выгнаў іх у рэальнае жыцьцё зь яго бедамі і нястачамі, яны спакваля пачалі рабіцца людзьмі. Страх, роспач, адчай — тыя станы, празь якія чалавек можа адшукаць у сабе сапраўднага чалавека. Таму, калі пагадзіцца з Кіркегаравымі крытэрамі, у беларусаў куды болей падстаў лічыць сябе «чалавекамі», чым у самазадаволеных заходнеэўрапейцаў ці амэрыканцаў».

Запісаў Андрэй Расінскі

радняя

ній першае месца па ўзроўні жыцця і, адпаведна, па дарагоўлі, нам вядома. Але ёсць такая драбязка жыцця, назіраючы за якой, бачыш не рэальную карціну, а самую рэальную. У Осла быў уражаны, калі ўбачыў, як маладая нарвэжжа, упусьціўшы цыгарэту на асфальт, пасыпалася падняць яе. Падумаў: во якая негідная... І сьпісаў яе паводзіны на аўтамагістралі: чалавек проста памкнуўся па сваю рэч. Аднак за тры гады жыцця ў Нарвэгіі я ня раз бачыў падобныя ўклечваньні. Або як за кубкам кавы ці піва паважны з выгляду кабеты быцкуюць самакруткі й хаваюць у рыдыкулі, каб ужо ў іншым месцы дастаць і дакурчыць «бычок». Такую нарвэскую «ашчаднасьць» цяжка ўвязаць зь сёньняшнім нарвэскім багатэрствам. Хіба што мне на вочы трапляюцца сапраўды бедныя нарвэжцы, вымушаныя эканоміць на недапалках?

Між тым, гісторыя Нарвэгіі аж да адшуканьня нафты ў 1960-я гады — гісторыя барацьбы з морам, скалой і нястачай. Суровая прырода сфармавала нарвэскі характар — вонкава спакойны і ўпарты. Але не вытрымлівалі нават нашчадкі вікінгаў — яшчэ 100—150 гадоў таму яны масава пакідалі Нарвэгію і плылі ў ЗША, Канаду... Гнаў голад.

Як жылося да нафты, сведчаць творы нарвэскай літаратуры, музыкі, жывапісу... Пачытай Ібсэна, Гамсуна!.. Паслухай неўміручага Эдварда Грыга!.. А жывапіс Эдварда Мунка — добра вядомыя карціны «Крык», «Мадонна», «Хворе дзіця», «Ганец жыцця»... гэтыя і іншыя нарвэскія аўтары адлюстроўвалі суровае і часта глыбока самотнае, адзінокае існаваньне нашчадкаў геранічных вікінгаў. Дык ці не генэтычная памяць нагадавае сёньняшнім нарвэжцам майго веку, што ўсё ж трэба быць ашчаднымі?

Зрэхты, камусьці гены не даюць запанець, а камусь *роскаш сраку дзярэ*. Таму, як я ўжо згадваў, побач з эканоміяй багатае грамадства дазваляе й наймаверныя траты...

Культ канечнасьцяў цела

Тры гады на чужыне мне патлумачылі, што схавана ў выказваньні «Што для расейца добра, тое для немца сьмерць». У нарвэжцах, і ў немцах *modus vivendi* прыкладна той самы. Нарвэжац па-іншаму любіць сябе. Я сказаў бы, ён, родзіч наш, любіць сябе як намесьніка бога на зямлі (пры гэтым ён не сьпяшаецца ў лютэранскую царкву). Гэта мы ўсё яшчэ па савецкай завядзёнцы любім рэчы, якія зь наймавернымі цяжкасьцямі даставалі па блаце альбо пераплачваючы... Абыякавыя адносінны да сябе загартавалі нас. Няма лепшай фізычнай нагрукі, чым стаяньне ў чарзе. Вось чаму нашы гараджане — людзі падцягнутыя.

Стройныя і прыгожыя. Праўда, з адвечным сумам у вачах.

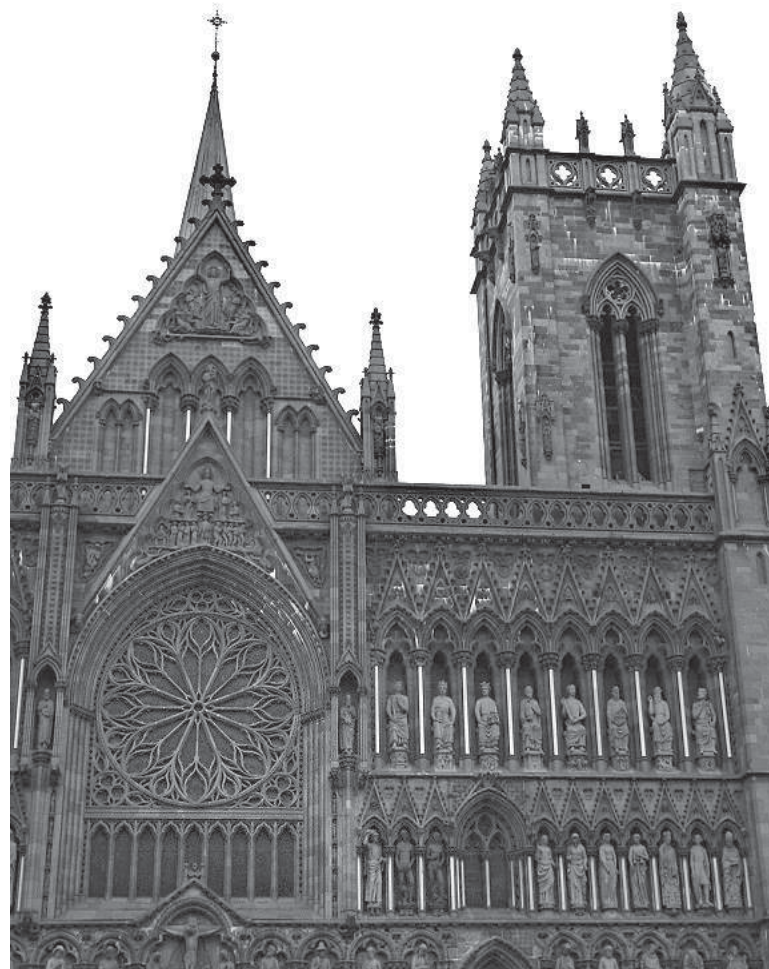
У сьвятых грамадстве свае беды. Любоў да ўласнага цела і тоўсты кашалёк абарочваюцца тоўстым пузам. І калі на табе вісіць кіляў сто лішней вагі і ты ня можаш ня тое што да бліжэйшай гары, але нават да бліжэйшага скрыжаваньня дабрацца без дапамогі аўтамабіля, то якая табе радасьць ад таго, што жывеш ты ў адной з найбагацейшых і найпрыгажэйшых краін сьвету?

Аднойчы вяртаўся з гор пад Гарынгоем. Быў палярны дзень (чэрвень), сонейка пабліскала за хрыбтоў, птушкі сьпявалі, зязоля кувала. Настрой быў добры. Яго не магло сапсаваць нават тое, што пэдаць у маім транспарце пачала адвальвацца. Я ведаў: у любым двары мне дапамогуць. Так і выйшла: спыніўся каля кампаніі нарвэжцаў, якія ладзілі барбэю. Народ быў на добрым падпітку. Але мяне не даставалі пытаньнямі тыпу «Ты мяне паважаш?». Дали ключ, я падцягнуў, дзе трэба. Потым налілі крыху тутэйшай самагонкі і адсыпалі тытуно на закурць. Я падкінуў камплімантаў нарвэскім гарам. І тут адзін з гасьцей начнога застолья заўважыў, што на мне мокрая шкарпэткі, і папрасіў гаспадару прынесці сухія. Мяне настойліва ўгаворвалі перааправіцца, я не прарэчыў. Стала значна лепш. І я паехаў сабе далей з думкаю, што сярод людзей, якія перажываюць за твае сырыя канечнасьці, напэўна, можна і жыць сёньня, і быць пэўным у дні заўтрашнім.

Незаўважны міністар, турма і царква

Звычайная нарвэская забудова.

Сабор у Транкейме, дзе карануюць нарвэскіх каралёў.

Не магу не згадаць сустрэчу зь міністрам замежных спраў Нарвэгіі Янам Пэтэрэнам. Інфармацыю аб прыездзе «правага» міністра знайшоў у газэце, удакладняць месца ня стаў. Хочаш вер, хочаш не, але я быў пэўны, што зьяўленьне міністра заўважу па мітусьні паліцэйскіх. Якое ж было маё здзіўленьне, калі ўбачыў яго ў атачэньні некалькіх аднапартыйцаў. І ўсё, ніякай паліцыі, ніякіх у цывільным! Ніхто на міністра не зьвяртаў увагі, толькі пара пэнсіянэраў азірнулася ўслед, пазнаўшы дзяржаўнага чалавека.

Сустрэча партыйцаў адбылася на вольным павеьтры, на моле, які аддзяляе адкрытую ваду ад бухты. На сталах было віно белае, чырвонае і чырвоныя ж рачкі, крэвэткі, на якіх я два гады лавіў нарвэскую траску й сельдцоў.

Пасьля прамовы міністра набраўся дэмакратычнай сьмеласьці і я — прывітаў прысутных

ад імя беларускіх правых (што праўда, віртуальных, але пра гэта я прамаўчаў) і ўручыў галоўнаму прамоўцу свой «Турэмны дзёньнік».

Ва ўсёй гэтай *гістарычнай* сустрэчы з крывой усмешкай згадаваў сваё чаканьне нарвэскіх мянтоў.

Дарэчы, мая трэцяя кватэра знаходзіцца ў цэнтры гораду, мэтраў за 300 ад турмы. Пазнаць астрог можна па калочай агароджы, сам жа двухпавярховы цагляны будынак падобны, хутчэй, на дыхтоўную школку ці дом адпачынку. Кажуць, што некаторыя грамадзяне з нашых старон ня супраць, каб у іхною турму сесьці: усе выгоды, і грошы на рахунак ідуць, калі працуеш. Ня ведаю, ня быў... Затое сядзіць у нашым *пансіянца* малады араб, які летась напаў з пажарнай ськеркай на пілётаў самалёта, што ляцеў у нашу Буду. Самалёт неж пасадзілі, адзін плёт крыху пацярпеў. А ў мінулым верасьні ў аэрапорце нашым ізноў быў шухер — дзьве гадзіны шукалі бомбу, каля двухсот чалавек эвакуявалі. Не знайшлі ні бомбы, ні таго, хто пазваніў з тэлефона-аўтамата.

Нарвэжская царква — пратэстанцкая. Нарвэскі да веры адносяцца строга — паміж сабой і богам ня церпяць лішніцы. Асабліва ўвораў у храмах няма, але лавы і органы ёсць. Сьвятарамі могуць быць і жанчыны, і ня толькі — у Будзе нарвэская дэмакратыя ступіла найдалей: саборную царкву ўзначаліў гамафіл.

Самы вялікі й прыгожы сабор знаходзіцца ў колішнім Нідарасе (цяпер — Трандхэйм) і мае 102 м удоўжкі і 50 м упшыркі. Тут карануюцца каралі. У 1991-м тут дабраславілі на караляваньне дзейнага сёння караля Харальда і каралеву Соню, якія маюць дачку — прынцэсу Марту Луізу і сына — крон-прынца Хаакона, які і павінен пераняць каралеўскую ўладу, цяпер аднак нефункцыянальную, умоўную...

Дзяржава для нацыі

Летам пазнаёміўся я з настаўнікам Бэнам. У разводзе ён, мае трох дачок, якія, паводле тутэйшых правілаў, жывуць тыдзень у

мамы, тыдзень у бацькі. І так да паўналецця.

На ўроках Бэн расказвае пра плюсы й мінусы нарвэскай дэмакратыі; што першая асфальтаваная вуліца зьявілася ў Будзе ў 1962-м, а чыгунка праведзена яшчэ пазьней; што дзеці маюць сур'ёзную падтрымку дзяржавы, і бацькі ня маюць права іх біць, таму здараецца, што ўгневаньня падлеткі здаюць *продкаў* у паліцыю, як той Паўлік Марозаў. Няправільных нарвэскіх бацькоў, праўда, не зьнішчаюць, але пасадзіць могуць.

Пісаць, мой дружа, магу я пра Нарвэгію яшчэ многа. Але галоўнае — хачу, каб ты ведаў: наша далёкая радня любіць ня толькі сябе, але й сваіх блізкіх, свой горад, грамадства і сваю дзяржаву — як гнездо, якое яны ўмошчвалі, ураблялі, рабілі прыдатным для жыцця доўгія-доўгія стагодзьдзі. Вось мінулыя чатыры гады Нарвэгія кіраваў *правы* ўрад, 12 верасьня сёлета грамадзяне абралі *чырвона-зялёны* Стортынг, і ўжо лідэр Рабочай партыі (Енс Столтэнбэрг. — «НН») наступныя чатыры гады будзе фармаваць унутраную і замежную палітыку Нарвэгіі. Усё нармальна. Цяпер нарвэжцы будуць чакаць зьніжэньня стаўкі падаходнага падатку, пашырэння іншых сацыяльных ільгот...

Нарвэгія — дзяржава нарвэскай нацыі; дзяржава паважвае сваё грамадства, а гэтае апошняе прымае і выконвае законы і правілы дзяржавы. Яна, наша далёкая забатая радня, сотні гадоў назад пакінулі нас, каб здабыць дзяржаву для сябе. І здабылі. І цяпер над самым глумім хутарам, над самай далёкай і высакагорнай нарвэскай дарогай палашчацца нарвэскі сьцяг — цёмна-сіні крыж зь белым кантам на чырвоным полі.

* * *

Калі я хачу да людзей, я іду ў наш шкляны дом (Glasshuset) — комплекс крамаў са шкляной скразной галерэяй, утульнае месца для сустрэч і адпачынку. Там я сустракаюся зь мясцовымі забудыгамі, маімі даўнімі знаёмымі, зь якімі я ўпершыню сутыкнуўся ў адным з гарадзкіх начных дамоў, дзе кантаваўся некалькі дзён пасля шпіталю. Я шчыра рады за гэтых п'янтосаў: тут яны ніколі ня будуць на вуліцы, не застануцца бяз кронаў на тытуць і піва, ня будуць сядзець з працягнутай рукой...

Калі я адчуваю, што думкі пра радзіму зноў заганяюць мяне ў кут, і канчаюцца вершы, і ня хочацца бачыць людзей, — я іду ў горы. А калі вяртаюся, у мяне прачынаецца даўня, яшчэ зь дзіцячых гадоў, страх да прыбіраньня, навядзеньня, як той казаў, належнага парадку. Я пачынаю з падаконьня і рагтам разумею, што я памяняў ня проста падзол Радзімы на скалу Нарвэгіі — я памяняў нават пыл. Вось ён, пыл нованабытага краю: іскрыца на пальцы бліскаўкамі горнай сьлюды, абсалютна непадобны на пыл Беларусі. Новы пыл я хутка сьпіраю з падаконьня, але глыбока ўва мне хаваецца няспраўджанае жаданьне — прыбраць стары, цяжкі, тлусты, уздлівы і ўсепранікальны пыл у маім доме — у Беларусі.

АНДРЭЙ АДАМОВІЧ

ПАДЧАС ЧАКАНЬНЯ БУКАЛІЧНАЙ ЭЛЕГІІ

Тацяне Нядбай

Калі я прачынаюся на сьвітаныні,
Мне не хапае часу на тое,
Каб даведацца, хто перамог.
Калі я падпальваю сваю першую цыгарэту,
Мне бракуе паветра на тое,
Каб зайсьціся ў кашлі.
Калі я п'ю першы ранішні кубак кавы,
Дык не кладу цукру,
Бо калоцяцца мае рукі.

Але неістотна гэта.
Але.
Але.
Але неістотна.

Калі ўдзень я скошаным полем іду,
Мне не хапае асфальту,
Каб убачыць, як варыцца паветра.
Калі я гляджу на аблогі,
Мне бракуе вострых суворых формаў,
Каб адарвацца ад сваіх думак.
Калі я стаю пры дрэве,
Дык чакаю калькіх кропель дажджу,
Бо мне сумна ў адзіноце.

Але неістотна гэта.
Але.
Але.
Але неістотна.

Калі я адчуваю пальцы ветра на скуры,
Мне не хапае пачуцьця гумару,
Каб Барэю прамовіць энцыкліку.
Калі я хапаю сонца за валасы,
Мне бракуе хуткасьці ў думках,
Каб залпесьці салярныя тэксты.
Калі я заходжу ў ваду прыўкраснага возера,
Дык ня плаваю доўга,
Бо зацягваць нешта ня мае сэнсу.

Але неістотна гэта.
Але.
Але.
Але неістотна.

Калі я саджуся за стол,
Мне не хапае ўпартасьці,
Каб зьесьці абед цалкам.
Калі вяскоўцы зьбіраюць сена,
Мне бракуе словаў, каб апісаць,
Як конь у зубох трымае сухую траву.
Калі я слухаю сябра,
Дык гляджу яму ў вочы,
Бо думкі мае далёка.

Але неістотна гэта.
Але.
Але.
Але неістотна.

Калі я бяру ў руку асадку,
Мне не хапае волі,
Каб да нататніка дацягнуцца.
Калі я бачу, як сонца сядзе на захадзе,
Мне бракуе фантазіі і натхненьня,
Каб уявіць, што зранку яно зьявіцца на ўсходзе.
Калі зіхаецца пачынае першая зорка,
Дык я падпальваю дваццатую цыгарэту,
Бо прыемна быць падобным да Дэміюрга.

Але неістотна гэта.
Але.
Але.
Але неістотна.

Калі я засынаю ў ложку,
Мне не хапае тваіх удрыгваньняў,
Каб адчуць вастрэйна быцьця.

Але.

бегчы адтут

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

ВІТАЮ, КОХ!

Змрочнасьць думкі засільваецца на страсе,
Апошні пацук учора ў падпеччы здох,
Астатнія зьбеглі хаўрусам па касе —
Вітаю, Кох!

Мне прыкра ўзгадваць пра палі,
У якіх вежы стаялі і — Майн Бог —
Лотаць расла, а цяпер крычу калі-нікалі —
Вітаю, Кох!

Няхай там іншыя кнігі чытаюць, а я
Буду на скразьнях піць, бо ў кіпцюрох
Паліцыі (і на дзьвюх) даўно ўжо справа мая —
Вітаю, Кох!

Што з таго, што рэдактар я трызны маёй,
Што жонкі ня маю? Толькі скажаце: «Аднарог...»,
Калі ў бясконцасьці пайдзі за адзінай сям'ёй —
Вітаю, Кох!

Былі і да мяне, прыйдуць яны і пасья,
Але не сюды, бо з абедзьвюх ног
Трэба бегчы адтут, а ня ціха і спаваля —
Вітаю, Кох!

Я пра славу ня думаў бы, адылі
Розум у рэнту здаў, а пасья ня змог
Атрымаць назад — хаджу без мазоў па зямлі —
Вітаю, Кох!

Усё тут вар'ята сон, а магчыма — жах.
Асадзіць назад? Дык і так у зубох
Калідоры тры, а над імі — дзіравы дах —
Вітаю, Кох!

А ты там, ты там, ты на нас глядзіш,
Вельмі заняты, ды і зрэдку, а вымавіш: «Ох!»,
Усміхнешся: «Цягне вас руйнаваць Парыж...»
Вітаю, Кох!

Мэтафары ў кнігах — крывое шкло.
Затое мы большыя ў тваіх вачох,
Можа, пабачыш мяне, паглядзі на дно... —
Вітаю, Кох!

25.08.2005

КАНТРАПУНКТЫ

У тысячу зрэнак сачыць за тваім рухам
Я ня буду, як Аргус, чыя вочы — зоры,
Я ж ня шэф ЦРУ, не кіраўнік «Масадэ».
Лепей я сьціпла здохну на кучы гною,
Як ня менш знакаміты сабака.
Шкада, не дачакаюся толькі
Твайго прыходу.

Сугучам тысячы нотаў твае вушы лашчыць
Я ня буду Сымонам, чыя душа — скрыпка,
Трэба было вучыцца, а я ня ведаў.
Лепей супраць Яго волі адпаўзу і зарыюся ў каменьне
Пад наглядом Ганны, дзеля яе зьдзіўленьня.
Шкада, не дачакаюся толькі
Твайго прыходу.

Раўнаваць, нэкратызаваць нэўроны і клікаць Кліё
Я ня буду, як Джэйм (не падвоены нуль, а адзінка),
Талент патрэбны тут, іншы нораў.
Лепей адплыву я далёка да вільготных краінаў,
Там зьядуць мяне ў чыстым полі.
(Гэты верш да флаера на вячэру).
Шкада, не дачакаюся толькі
Твайго прыходу.
02.09.2005

ПРАДЧУВАНЬНЕ МАРТЫРАЛЁГУ

Аддыхозяць сумневы ў тым, што прыносіць сьмерць
Палёжку ад ціску на грудзі і плечы нявадкай
Ртуці лічбаю сямсот шэсьцьдзесят два друкаваныя аркушы,
Якія, за столькі год, адважыўся ў прачытаным займець;
І не ад ціску паветра, прагнанага праз насы і раты,
Ня толькі ў адзіноце, але і ўдваіх, утраіх
(Усё залежыць ад ваяўнічасьці акаляючых і тваіх боскіх цнотаў);
Ратуе яна не ад цяжару дурных ці разумных, калматых,

а можа і лысых галоў,

А толькі ад важкасьці небакраю пад прэсам павіннага быць.
Не сказаць каб надоўга.
На тры ці чатыры дні — пакулы не апусьцяць цябе ў зямлю.
Зь яе рвецца мінулае ўверх. На ёй бясконцы такі ж, як спрадвечны
Выбух будучыні і яе шок. Так і будзеш камечыцца ты між дзьвюма
Напрамкамі. Як той, каго апісаў малады Дэдал,
Калі стаў стары (у горадзе, дзе палёжка бывае ўсім
Ля галоўных брам ці аналягу МКАД, задарма, задарма, але не даюць яе
Тым, у каго чорныя ня толькі абедзьве нагі).
Будзеш камечыцца, як старажытны герой,
Між Харьбдай і Сцылай і ў выніку зьведзеш лёс
Яго спадарожных, былых сяброў, ці, хутчэй, рабоў,
Бо і сам ты наўрад ці нашага часу герой.
І куды б ты ў выніку не пайшоў
(Хаця хто дасць табе карабель, бачыш, прыйдзецца плыць)
Ты ня знойдзеш таго, што ты там шукаў,
У лепшым выпадку дастанецца між сьценаў пень
І, канешне ж, нікога на ім, акрамя жабы,
Але спадзяваньні адкінь на чараўніцтва і спробы яе цалаваць.
Гэта проста хвароба, што не дала жыць,
Што ўнесла імя ў мартыралёг.

And lifting to Heaven is much more shot then die

Стэп амаль, што напэўна ня Fox
Strote, проста сьнег над роўнай зямлёю,
Ня венскі ламаны рытм сну на кушэтцы,
А дзесьці тут, дзе трава чакае алены,
А сонца малюе кут, каб зачэпіцца мог
Той, хто ідзе, за цень і забіць вочы
Хоць чым, акрамя сеціва выпадковых каардынатаў
Каханьня братоў-аблокаў да маці-зямлі,
Што вальціцца зь неба, лічы тут нічога няма,
І нічога ня ўзьдзе праз бласлаўленьне сабою,
Бясконцае падарожжа с крыкамі наўздагон
Сабакаў, бяз паўзаў і сынкопаў,
І ўжо і бяз іх — аднахвостых сяброў,
Кошт якім, высвятляеш, рубель, і тое ў дзень кірмашу,
Але натоўп далёка, і тут не адшукаеш сымбалю,
Што пазначае зьмест ці, каб лілася, форму
Дый нават простага фрэіму прыроды або
Дэпрывацыі зносінаў між людзьмі, чытай
Між табою, тваім сябрам, птушкаю Фэнікс.
Ня знойдзеш, дык лепей, Viator, руш,
Бо тут шляхі, хутчэйшыя за сьмерць.
10.10.2005

Кніга-помнік

Перад намі праходзіць цэлае стагодзьдзе з рэвалюцыямі, сусьветнымі войнамі. А таксама рагалікамі проста з печы ад Хаіма. Абаранкамі. А яшчэ селядцамі. Гэта польскамоўная беларуская літаратура, якой яшчэ не было. Піша **Анатоль Сідарэвіч**.

Ніне Лушчык было 10 гадоў, калі парушыўся звычайны парадак. Дачка высокакваліфікаванага работніка, яна прывыкла ўранку есьці булку з маслам і мармэлядам ды запіваць іх салодкаю гарбатаю. І раптам усё гэта зьнікла. «Прыйшлі з Усходу большавікі. Булак, масла няма». Дзяўчынка ня можа зразумець: няўжо большавікі за раз паслі ўсе булкі ў Пінску — і ад пекара Данялькевіча, і ад Хаіма, і з Каляёвай вуліцы ад старога Цытліка?..

Яшчэ не чытаў я ў нашай літаратуры, як камісары, і камандзіры, і саўпартработнікі скуплялі мануфактуру, абутак, галлянтгарэю, лекі ды слалі іх на Ўсход — жонкам і сваякам, а потым тыя спустошаныя крамы з аптэкамі нацыяналізавалі. Не, ёсьць пра гэта ў Сяргея Пясецкага, скупа ў Леаніда Дранька-Майсюка, а хацелася б грунтоўнага дакумэнтальнага дасьледаваньня.

Апавяданьні Ніны Лушчык каштоўныя тым, што гэта жывыя сьведчаньні. Вось прыйшлі ў чэрвені 1941-га ў Пінск немцы, а кухня за імі не пасьпела. Салдаты хочучь есьці. І даведваюцца, што пінчукі (работнікі электрастанцыі, рабочая кляса) ужо два тыдні ня маюць печанага хлеба. «Таварышы за паўтара году падчысьцілі харчы. Так падчысьцілі, што й мышы паздыхаюць», — кажа Нінін бацька.

А між тым «таварышы» на Ўсходзе былі перакананыя, што яны жывуць шчасліва. Хоць былая польска-савецкая мяжа да самае вайны заставалася «на замку», Нініна маці атрымала дазвол разам з дачушкай паехаць да радні ў Бранск. Дзіця трапляе ў іншы сьвет: кіно ў былой царкве, нясмачнае марозіва, чарга па «падушачкі»... Бранскі Нінін брат крычыць: дайце мне кілё цукерак, у мяне госьці зь Беларусі, а іх няма чым пачаставаць! «Усе згаджаюцца. Няхай купіць, яны там цукерак і ня бачаць». У Ніны ж у параўнаньні зь яе савецкімі равеснікамі быў багаты досвед у кандытарскай справе. Недалёка ад пінскай электрастанцыі, дзе яна жыве,

таксама ля чыгункі — крамка, а ў крамцы — Рыўка. У Рыўчынай краме прысмакаў і слодычаў гаць гаці. «Халва арэхавая, ванільная, шакаладная. Рагалікі проста зь печы ад Хаіма, шчодра пасыпаныя макама. Абаранкі, натуральна, пінскія, не смаргонскія... А цукерак вялікая моц...» А яшчэ і селядцы. А яшчэ і «славутую Рыўчыну сьмятану нельга забыць».

Памыліўся б той, хто б падумаў, што кніга Ніны Лушчык пра дзіцячыя радасьці («А для дзяцей найбольша сьвята, абы насесьціся багата», — пісаў наш клясык). Гэта і асабістыя ўспаміны, і ўспаміны родных і блізкіх, што засталіся ў памяці

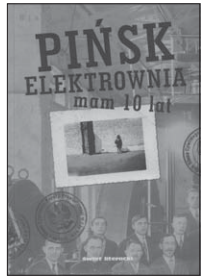

1932 год. Адкрыцьцё Пінскай электрастанцыі пасля рэканструкцыі. Адрозьніце рабочых ад паню інжынэраў.

аўтаркі. Перад намі праходзіць цэлае стагодзьдзе з рэвалюцыямі, сусьветнымі войнамі. Падзеі разгортваюцца і на Наваградчыне, адкуль Нінін бацька, і ў Расеі, адкуль Нініна маці, і ў Вільні, куды ня раз трапляла аўтарка, але пераважна ў Пінску, дзе яна нарадзілася і скончыла свае дні.

Ня буду хаваць: менавіта тым, што ў загалавак вынесена слова «Пінск», кніга мяне й зацікавала. Заўсёды грэюць душу нават назвы тых мясцін, дзе ты жыў і дзе засталася частачка цябе самога. А калі пра твае родныя мясціны і пра тваіх землякоў апавядаеца хораша, дык гэта сьвята душы. Калі ж коратка вызначаць галоўнае ў кнізе, дык гэта яе гуманізм, павага да чалавэка, ягонае годнасьці, тое, што не дае чалавэку нават у самых антыгуманных умовах ператварыцца ў зьвера. Ці апавядае аўтарка пра свайго дзёда — царскага салдата, настаўніка школы граматы і багамольца, ці пра Зісельмана з Ганчарскае вуліцы ў Пінску, ці пра беднага Лейбу, які жыў ня разам з усімі пінскімі жьдамі, ці пра пана Вінцэнта Дзедзюля, ці пра жакліваю бойку буслоў над чыгункай, ці пра нямецкага салдата Франца, у мірным

Nina Luszczyk-Ilienkowa. Pińsk, elektrownia. Mam 10 lat. — Izabelin: Świat Literacki, 2004.

жыцьці скрыпача Бэрлінскай оперы, якому адмарозіла рукі, — кожны раз мы сустракаемся з чалавечнасьцю.

У гэтай кнізе таленавіта спалучаюцца яе дух, мова, стыль. Аўтарка — праваслаўная беларуска і патрыётка Беларусі — няшмат вучылася ў польскай школе. З тых рэпрадукцый яе рукапісаў, што маюцца ў кнізе, відаць, што яна не засвоіла польскага правапісу. Але ж ці ў правапісе справа? Мова Ніны Лушчык — жывая польская мова, чутая ёю ў даваенным Пінску, мова з дамешкам беларусізмаў, заходнепалескіх слоў, русізмаў і нават габраізмаў. Такую мову я чуў яшчэ на пачатку 1960-х з вуснаў мясцовых этнічных і касьцельных палякаў. Такое мовы больш няма. Цяперашнія маладыя палякі ў Беларусі вучацца па варшаўскіх кніжках, бадай нічога не дадаючы свайго. Іх мова прэсная і, здаецца, паляку з Польшчы нецікавая.

Ніне Лушчык пашанцавала. Яна сустрэла ўдзячную (сказаў бы — прафэсійную) слухачку і чытачку ў асобе польскага этноляга Ганны Энгелькінг. Гэта яна запісала на стужку й адрэдагавала маналёгі ды пісьмовыя тэксты маёй зямлячкі.

Пані Ганна піша, што апавяданьні Ніны Лушчык — гэта «польскамоўная беларуская літаратура, якой яшчэ не было». Гэта, мажліва, унікальная зьява, бо раней, колькі я памятаю, па-польску пісалі тутэйшыя каталікі і пераважна шляхцічы ды шляхцічкі. Адначасна гэта «новая польская літаратура зь Беларусі». Новая ў тым сэнсе, што гэта «літаратура, якая ажыўляе і адкрывае». Я мог бы сказаць, што кніга Ніны Лушчык — наагул выключны выпадак. Наўрад ці знойдзецца яшчэ хто са старых беларусаў або тутэйшых этнічных ці касьцельных палякаў, хто нагаворыць на стужку або напіша сваю кнігу на той непаўторнай, каларытнай польскай мове, якая была моваю іх дзіцінства і маладосьці. Тое пакаленьне сыходзіць. І магчыма, што кніга Ніны Лушчык — помнік гэтаму пакаленьню.

Але якая папера!

Усевалад Янчэўскі падаўся ў журналістыку. Пад яго кіраўніцтвам выходзіць часопіс «Планета». Піша **Зьміцер Казаковіч**.

Як бярэш у рукі часопіс, адразу адчуваеш сябе пакрыўджаным. Адпаведна выходным зьвесткам, заснавальнік «Планеты» — ААТ «Белтрансгаз», большасьць акцый якога належыць дзяржаве, а яна ў нас, быццам, народная. І мяне як прадстаўніка народу гэта трохі абразіла: з аднаго боку, прэзыдэнт кажа, што яму няма чым карміць 35 000 сірот, а з другога на 14 старонках перадрукоўваецца дваццатым кеглем пад загалоўкам «Праўда» выступ кіраўніка дзяржавы ў ААН. 14 старонак на крэйданай паперы! Хапіла б і адной, а зэканоменых на астатніх грошай — дакладна на тое, каб

набыць ста сіротам новае паліто на зіму.

Дзякуй богу, што знаёмы прасьвяціў: «Планета» — выданьне, якое нельга набыць. Яно распаўсюджваецца выключна па лініі аддзелаў, якія займаюцца пытаньнямі ідэалёгіі.

Савецкі аналягі — «Політінформатор і агітатор» або «Вопросы мира и социализма» — выходзілі на паперы сярэдняй паршывасьці, аднак бралі бездакорнай лягічнасьцю дактрыны марксізму-ленінізму.

«Планета» бярэ іншым. Пачну з таго, што зь Янчэўскага, былога бонзы БРСМ, сапраўды выйшаў цікавы журналіст.

Больш арыгінальнай рэдактарскай канцэпцыі я ў жыцьці ня бачыў. У часопісе адсутнічае традыцыйны для структуры такіх пэрыядычных выданьняў падзел матэрыялаў на рэдакцыйныя артыкулы, тэмы нумару, рубрыкі, камэнтары, лісты чытачоў...

Калі прааналізаваць два нумары «Планеты», жнівеньскі і верасьнёўскі, можна заўважыць, што ў часопісе ёсьць усяго адна сталая рубрыка: «Месяц у гісторыі» — календар гістарычных датаў і датаў нараджэньня, мовай часопісу, сымбалю. Напрыклад, «сымбаль сэксуальна-палітычнага скандалу» (Біл Клінтан) нарадзіўся 19 жніўня. 30 жніўня 1954 г., як вы здагадаліся, нарадзіўся «сымбаль народнага прэзыдэнта».

Усе астатнія палосы «Плане-

Калі чалавек не хварэе на дыхатамію мозгу, ён наўрад ці зразумее, у чым корань сучаснай дзяржаўнай ідэалёгіі.

ты» — канвэр вялікіх артыкулаў палітычна-публіцыстычнага характару. Цікава, што ўсе яны ананімныя. У №4 (жнівень 2005) не падпісаны ніводзін артыкул. У пятым падпісана два, адзін зь якіх — «Прэзыдэнт. Жыцьцё і сьмерць Сальвадора Альендэ» — належыць п'яру самога рэдактара. Ой, Усевалад, дарма ты хацеў паказавацца перад чытачом як знаўца лацінска-амэрыканскай гісторыі. Значную частку публіцыстычнага шэдэўру — слова ў слова — чамусьці можна лёгка згрузіць з «Referat.ru». Цяжка ўявіць, як сацыяльна-рыначныя камісары могуць з дапамогай

«Планеты» несць ў масы словы лукашэнкаўскай праўды.

Калі чалавек не хварэе на дыхатамію мозгу, ён наўрад ці зразумее, у чым корань сучаснай дзяржаўнай ідэалёгіі. Аднак павагай да яе ўсё роўна прасякнецца. Бо ідэалёгія, можа, і супярэчлівая, затое якая ў «Планеты» папера!..

Тайна чароўнай налелкі

гатычны дэтэктыў-квэст

Брут Хома, вы адлічаны!

Акадэмія магічнага кіраваньня пры ім.

Я ж выдатнік!

Выгнаць яго з дрыгвы! Выгнаць яго з дрыгвы!

Алё, а калі вы, Шрэк, не падпішацеся на «Болото сегодня», вы страціце магчымасьць чытаць грунтоўную газэту і яшчэ пяць дадаткаў.

Паўтараю: Хома Брут быў адлічаны за самавольны выхад у астрал, а не за палітыку!

У гэтай скрыні за праўладнага кандыдата ўсяго 23% галасоў. Да дошкі пойдзе... Александрына!

Вынікі выбаркаму: за кандыдата ад улады — 84%, за лібэрал-дэмакратаў — 16%, за апазыцыю — 0%.

Хатняе заданьне — фальсыфікацыя рэфэрэндуму.

Я буду ў Хойніках!

Жыла сабе адна ВНУ, у якой да пэўнага дня ўсе ішло адпаведна загадам міністра адукацыі і вучэбнаму пляну.

У той дзень дырэктар Бусло і яго альтэр-эга займаліся будаўніцтвам прэзыдэнцкай вэртыкалі ў сьвеце оркаў і эльфаў.

Лідзія па мянушцы 86% вяла курсы фальсыфікацыі выбараў. Узмахам чароўнай ключкі яе вучні павіны былі зьмяніць расклад галасоў у выбарчай скрыні.

Александрына была найлепшай вучаніцай у акадэміі й кандыдатам на разьмеркаваньне ў Чарнобыльскую зону. Туды марыць трапіць кожны чараўнік, каб стаць ваўкалакам.

Працяг будзе.

КАІСА

Вяртаньне Ігара Люцка

У лістападзе ў менскім Палацы шахмат і шашак прайшоў I этап чэмпіянату Беларусі сярод мужчын і жанчын, аматарамі званы прасьцей: «першая ліга».

нежартоўная. Як адзначыў галоўны сакратар Васіль Якушаў, у мінулыя гады здаралася, што ўдзельнікі адсейваліся падчас турніру пад уплывам «зялёнага зьмея». Цяпер падобных прыкрасьцяў не было. Ну, амаль... Упершыню ў першай лізе гуляў гросмайстар — 43-гадовы мянчук Ігар Люцко. Колішні выхаванец 11-й школы, вучань Эдуарда Зелькінда, ён вызначыўся ў маладзёвым веку: тады калегі параўноўвалі яго зь Фішэрам дзеля самаадданасьці шахматам. Пэўны час І.Люцко працаваў у Палацы дзяцей і моладзі ды запомніўся нам як

уважлівы трэнэр. У 1990-я гады ён часова адышоў быў ад шахмат і выканаў гросмайстарскае званьне толькі пару гадоў таму — у Расеі. Паводле беларускіх спартовых нормаў, «гросы» маюць права выступаць у вышэйшай лізе без адбору, аднак сёлета ў сававіку сп.Люцко згуляў там слабавата, заняўшы 9-е месца з 14. Да таго ж ён мае невысокі, «майстарскі» рэйтынг ELO — 2465. Гросмайстру было прапанавана рэабілітавацца ў адборачным дывізіёне, і ён даў сабе рады. Выйграўшы першыя сем партый, Ігар Люцко ўрэшце выйшаў пераможцам з 8 баламі — без паразы.

Увесну за чэмпіёнскі тытул краіны падушчаўся таксама Віталей Цецераў, Валер Сьмірноў, Дзьмітры Навіцкі, Сяргей Міхайлоўскі, Мікіта Маёраў, Сяргей Каспараў. Маючы па 6,5 бала, акурат яны акупавалі «выхадныя» месцы. Не пашанцавала Андрэю Малюшчу, Паўлу Ламаку, Эдуарду Калесніку: з прычыны горшых дадатковых паказчыкаў тыя самыя 6,5 бала пакінулі іх за бортам.

У мужчынскім спаборніцтве выступіла гросмайстарка Вольга Герасімовіч, міжнародныя майстаркі Тацяна Бондар і Натальля Папова. Усе яны паказалі даволі сьціплыя вынікі, затое няблага патрэніраваліся перад сваёй вышэйшай лігай. Зь імі маюць канку-

раваць Ірына Худая, Тацяна Мартынюк і Тацяна Каспарава, якія сталіся прызэркамі першага этапу чэмпіянату краіны сярод жанчын. Сярод 36 удзельніц большасьць склалі дзяўчаты і дзяўчаткі: рэч у тым, што па заканчэньні школы многія шахматысткі разьвітваюцца з гульнёй.

Ніжэйпадазёная партыя мае пэдагагічную каштоўнасьць. Без адной хвілі міжнародны майстар пераканаўча спраставаў флянгавыя экспэрымэнты дасьведчанага кандыдата ў майстры.

С.Міхайлоўскі (2398) — Дз.Трыфанаў (2353). Менск, 2005.
1. d4 Kf6 2. Kf3 b5!! 3. c3 e6 4. Cg5 h6 5. Ch4 a6 6. Kbd2 Cb7 7. e3 Ce7 8. Cd3 g5!! 9. Cg3 g4 10. Kh4 Tg8 11. h3

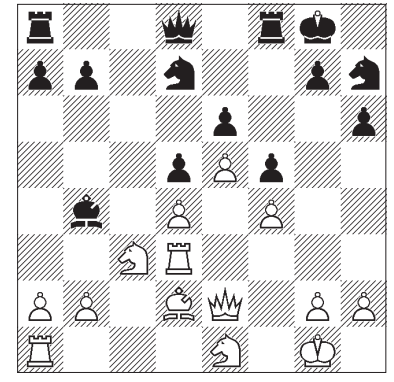
Kh5 12. hg Kg3 13. fg c5 14. Ce4 d5 15. Cc2 Kc6 16. Ff3 Tg7 17. a4 b4 18. a5 cd 19. cd Cd6 20. Ca4 Fg5 21. Kc4! Kpe7 22. Kd6 Kpd6 23. Cc6 Cc6 24. 0-0 Fg4 25. Ff6 Kpd7 26. Kf3 Fg3 27. Ke5+ Kpe8 28. Tf2 Cb5 29. Tc1 Fg5 30. Tc7 Ff6 31. Tf6 Kpd8 32. Tb7 Ce8 33. Th6 Kpc8 34. Te7 Kpd8 35. Te8+ Kpe8 1-0.

Дзеля кур'ёзу прыводзім і мініятуру, дзе белыя далі сябе заманіць у «дзіцячую» пастку. От ужо гэты каварны будапэшцкі гамбіт...

С.Леўчанка (2233) — У.Куцанкоў (2253). Менск, 2005.
1. d4 Kf6 2. c4 e5 3. de Ke4 4. a3 Cc6 5. Kf3 d6 6. ed Cd6 7. g3?? Kf2! 8. Kpf2 Cg3+ 0-1.

Першая партыя Вылівахі: поўны тэкст

Тэкст першай партыі рагачоўца друкаваўся ў № 45 «НН». З прычыны памылкі рэдактара былі прапушчаны хады з №9, №10, №12, акурат калі «латнікі ішлі наперад і гінулі адзін за адным». Вось як Сьмерць (чорныя) перамагла чалавека: 1. d4 Kf6 2. c4 e5 3. d5?! Cc5 4. Kc3 d6 5. Kf3 0-0 6. e4? Kg4 7. Ce3 Ke3 8. fe Ce3 9. b4 f5 10. c5?! dc 11. d6 cd 12. bc Cc5 13. Cc4+ Kph8 14. ef Cf5 15. Fd5 Kc6 16. 0-0-0 Ce3+ 17. Kd2 Фа5 18. Kpb2 Cd7 19. Fd6 Tf6?! 20. Fd7 Td8?! 21. Fb7? Tb8 22. Kb3 Tb7 23. Kd5 Tf2+. Разыграйце!

Як бы вы згулялі?
В.Цецераў — І.Люцко. Менск, 2005.
Ход чорных.

Аўтар: І.Кабзін! на 2. Kd4 Ce7! Чы-чортныя вылівахі!
сця гросмайстарскі манэр! Рр.Партыя чы-

ВАРТА БАЧЫЦЬ

Пятніца, 9 сьнежня
БТ, 22.05
«13 раён».
Францыя, 2003, рэж. П'ер Марэль.
Фантастычны баявік.
2013 год. У французскіх прыгадах пануюць банды. Афіцэр паліцыі, майстар усходніх адзінаборстваў, мусіць пранікнуць у небясьпечны 13-ты раён і аб'яшкодзіць бомбу, што трапіла ў рукі бандытаў.
Каскадэры, харэаграфія паядынкаў, французскі рэп. Гэта ня выратавала Францыю ад пагромаў у Клішы.
АНТ, 22.30
«Банды Нью-Ёрку».
ЗША—Нямеччына—Італія—Нідэрлянды, 2002, рэж. Марцін

Скарсээ.
Эпічная бандыцкая сага.
10 намінацый на «Оскара», у тым ліку за рэжысуру, сцэнар, апэратарскае майстэрства й працу мастака, два «Залатых глёбусы» («Найлепшы рэжысэр» і «Лепшая арыгінальная песьня» — група «U2».)
У ролях: Леанарда Ды Капрыё, Кэмэран Дыяс, Лаям Нісан.
Субота, 10 сьнежня
БТ, 16.10
«Мая справа цялячая».
Беларусь, 1998, рэж. Генадзь Хмыз.
Камэдыя паводле апавяданьняў К.Чорнага.
Короткамэтражны «этнаграфічны» фільм, пазначаны як «народная камэдыя».

БТ, 19.10
«Срэбны ястраб».
Ганконг, 2004, рэж. Джынгл Ма.
Усходні баявік.
Тэрарыст Аляксандар Вульф з жалезнымі рукамі зьбіраецца захапіць уладу на Зямлі. Але на шляху нягодніка становіцца «Срэбны ястраб» — пекная супэргераяна. Злачынцы выглядаюць як хакеісты з клюшкамі (!) — і ім забяспечана найкруцейшая кара...
БТ, 22.10
«Пасланы Богам».
ЗША—Канада, 2004, рэж. Нік Хэм.
Містычны трылер.
Пол і Джэсі хаваюць свайго васьмігадовага сына. Да забітых горам бацькоў зьвяртаецца док-

тар Рычард Уэлз (Робэрт дэ Ніра) і прапануе вярнуць сына — праз кланаваньне... Здаецца, сям'я ізноў шчаслівая, але нешта пайшло ня так...
Нядзеля, 11 сьнежня
БТ, 15.20
«Мае рэчы».
Беларусь, 2005, рэж. Алесь Матафонаў.
Тэма перадачы — «Марцін Сьвяты, губіцель гагаты».
БТ, 22.20
«Апошні пацалунак».
Італія, 2001, рэж. Габрыэле Мучына.
Камэдыйная мэлядрама.
Джулія абвясчае бацькам, што чакае дзіця. Але яна й яе хлопец Карла яшчэ ня вырашылі, ці па-

жэняцца. Сям'я Джуліі далёка не ідэальная — тата даўно размаўляе толькі з тэлевізарам. А Карла чакае спакушэньне маладой студэнткай і «парады» сяброў.
«Лад», 22.30
«Містэр Аркадзін».
Францыя—Гішпанія—Швайцарыя, 1955, рэж. Орсан Уэлз.
Дэтэктыўная драма.
Багацей Грэгары Аркадзін — фігура таямнічая. Ён пакутуе на амнэзію і наймас кантрабандыста Гая Стратэна, каб той «раскапаў» ягонае мінулае...
Геніяльны Орсан Уэлз (ягоны «Грамадзянін Кейн» прызнаны найлепшым амэрыканскім фільмам) дасьледуе спакушэньне й сілу ўлады й зла...
Андрэй Расінскі

